

Rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamisen vahvistaminen radikalisoitumisen ehkäisemi- sessä ja väkivaltaisen ekstremismin torjun- nassa

Marleena Lempiäinen

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamisen vahvistaminen radikalisoitumisen ehkäisemisessä ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnassa

Marleena Lempiäinen
Johtaminen ja kehittäminen sosiaali- ja terveysalan muutoksessa
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2021

Marleena Lempiäinen

Rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamisen vahvistaminen radikalisoitumisen ehkäisemisessä ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnassa

Vuosi

2021

Sivumäärä

58

Tässä opinnäytetyössä raportoitu kehittämistoiminta toteutettiin Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen tehtävänannosta ja sen tarkoituksena oli vastata tarpeeseen vahvistaa rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamista radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyen. Kehittämistoiminnan tavoitteena oli tunnistaa rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamistarpeita ja löytää keinoja työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi.

Kehittäminen toteutettiin laadullisin menetelmin toimintatutkimuksena. Kehittämistoiminnan empiirinen osuus toteutettiin kehittämisryhmän työpajatyöskentelynä, jonka kautta saatiin tietoutta työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi. Osaamistarpeisiin vastaamiseksi löydettiin kuusi eri teemaa: radikalisoitumisen perusteet, radikalisoitumiseen liittyvät aatteet ja ideologiat, radikalisoitumisen tunnistamisen työmenetelmät, radikalisoitumisen ulkoiset tunnusmerkit ja symbolit, ammatillisuus radikalisaatiossa sekä tiedonhankinta ja yhteistyö. Työntekijöiden osaamista havaittiin olevan hyvä vahvistaa kahdella eri tasolla: ydinosaamista kaikille rikosseuraamusalan työntekijöille sekä erikoisosaamista radikalisoitumiseen erikoistuneille työntekijöille.

Kehittämistoiminnan tuloksena syntyi uusi oppimissisältö, jota tullaan hyödyntämään radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan opetuksen ja koulutuksen pohjana. Lisäksi saatiin tietoa työntekijöiden osaamisen vahvistamisen koulutusten käytännön toteutukseen, rikosseuraamusalan eri toimijoiden vastuualueisiin koulutusten järjestämisessä sekä opetus- ja koulutusmateriaalin hankintaan ja tuottamiseen liittyen. Kehittämisryhmän jäsenille luotiin eOppivan Moodle-oppimisympäristöön oma suunnittelualue, jossa on tarkoitus jakaa radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyviä opetus- ja koulutusmateriaaleja sekä hyväksyttää niitä muilla ryhmän jäsenillä asiasisältöjen yhteneväisyyden varmistamiseksi.

Saatujen tulosten perusteella löydettiin tarvittavia keinoja työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi rikosseuraamusalalla. Jatkokehittämis ehdotuksena ehdotetaan erilaisten opetus- ja koulutusmateriaalien tuottamista radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan osaamistarpeisiin vastaamiseksi.

Asiasanat: toimintatutkimus, osaamisen vahvistaminen, radikalisoitumisen ehkäiseminen, rikosseuraamusala

Marleena Lempiäinen

Strengthening the Skills of Criminal Sanctions Field Employees in Preventing Radicalization and Violent Extremism

Year	2021	Pages	58
------	------	-------	----

The development activities reported in this thesis were carried out on behalf of The Training Institute for Prison and Probation Services and were intended to meet the need to strengthen the skills of criminal sanctions field employees in preventing radicalization and violent extremism. The aim of the development activities was to identify the competence needs of employees in the field of criminal sanctions and to find ways to strengthen the competence of employees.

The development was carried out as action research using qualitative methods. The empirical part of the development activities was carried out as a workshop of the development team, through which information was obtained to strengthen the competence of the employees. To meet the competence needs, six different themes were identified: the basics of radicalization, the ideas and ideologies related to radicalization, the working methods for identifying radicalization, the external signs and symbols of radicalization, professionalism in radicalization, and information acquisition and cooperation. It was found necessary to strengthen the competence of employees at two different levels: core competence for all employees in the field of criminal sanctions and special competence for employees specializing in radicalization.

As a result of the development activities, new learning content was created, which will be utilized as a basis for teaching and training in the prevention of radicalization and the fight against violent extremism. In addition, information was obtained regarding the practical implementation of the training to strengthen the skills of employees, the responsibilities of various actors in the field of criminal sanctions in organizing training, and the acquisition and production of teaching and training materials. A separate design platform was created for the members of the Development Group in the eLearning Moodle learning environment, where the purpose is to share educational and training materials related to the prevention of radicalization and violent extremism and to get an approval on the content from other members to ensure consistency of the materials.

Based on the results obtained, the necessary ways were found to strengthen the competence of employees in the field of criminal sanctions. As a proposal for further development, it is proposed to produce various teaching and training materials to meet the skills needs of preventing radicalization and combating violent extremism.

Keywords: action research, competence building, radicalization prevention, the field of criminal sanctions

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Kehittämistoiminnan lähtökohdat	8
2.1	Rikosseuraamuslaitos ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskus	8
2.2	Radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin opetussisällöt rikosseuraamusalan tutkinnoissa	9
2.3	Radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin täydennyskoulutus rikosseuraamusalalla.....	10
3	Kehittämistoiminnan teoreettinen viitekehys.....	11
3.1	Radikalismi ja radikalisaatio käsitteinä	11
3.2	Radikalisoituminen ja väkivaltainen radikalisoituminen.....	11
3.3	Ekstremismi, väkivaltainen ekstremismi ja terrorismi käsitteinä	14
4	Kehittämistoiminnan tietoperusta rikosseuraamusalalla	15
4.1	Radikalisoitumisen erityispiirteet rikosseuraamusalalla	15
4.2	Radikalisoitumisen ehkäiseminen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunta rikosseuraamusalalla.....	17
4.3	Rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamisen vahvistaminen	20
4.4	Radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan koulutukset eri puolilla Eurooppaa	21
5	Kehittämistoiminnan menetelmät ja käytännön toteutus.....	23
5.1	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	23
5.2	Toimintatutkimus tutkimusstrategiana	24
5.3	Kehittämistoiminnan käytännön toteutus	26
5.3.1	Kehittämistoiminnan alkuvaihe.....	26
5.3.2	Kehittämisryhmän työpajatyöskentely	27
5.4	Aineiston käsittely ja analyysi.....	30
6	Kehittämistoiminnan tulokset	32
6.1	Työntekijöiden osaamistarpeet	32
6.2	Työntekijöiden osaamistarpeet koulutusasteen mukaan	34
6.3	Työntekijöiden oppimissisällöt eri koulutusasteilla	36
6.4	Koulutusvastuut koulutusta järjestävien rikosseuraamusalan eri toimijoiden kesken	37
6.5	Osaamisen vahvistamisen koulutusten käytännön toteutus	38
6.6	Opetus- ja koulutusmateriaalin hankinta sekä tuottaminen	40
7	Johtopäätökset	41
7.1	Rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamistarpeet	42
7.2	Rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamisen vahvistamisen keinoja.....	45

8	Pohdinta	47
8.1	Opinnäytetyön toteutuksen pohdinta	48
8.2	Eettisyys ja luotettavuus	48
8.3	Kehittämistyön hyödyllisyys ja jatkokehittämisehdotukset	50
	Lähteet	51
	Kuvat	55
	Liitteet	56

1 Johdanto

Koko yhteiskunnan tehtävänä on ennaltaehkäistä väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismiä. Eri viranomaiset ja kansalaisyhteiskunta ovat yhdessä vastuussa tästä ennaltaehkäisytehtävästä. Euroopan unionin maiden keskeisenä tavoitteena on väkivaltaisen radikalisoitumisen torjunta vankiloissa, sillä moni on radikalisoitunut vankilassa ollessaan ja tehnyt sen jälkeen terroristisen iskun Euroopassa. (Sisäministeriö 2020, 9, 60.)

Rikosseuraamusalan työntekijöiden haasteet kasvavat ja muuttuvat väkivaltaisten ääriajattelua kannattavien terrorismirikosten tekijöiden kanssa työskennellessä. Yhä suurempi tarve on reagoida asianmukaisesti näiden tuomittujen riskeihin sekä tarpeisiin. Vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamusten henkilöstön tehtävänä on edistää vakaan, turvallisen ja inhimillisen hoidon avulla turvallisuutta työskennellessään väkivaltaista ääriajattelua kannattavien tuomittujen kanssa. Henkilöstön tehtävänä on tarjota tuomituille mahdollisuuksia kuntoutukseen sekä valmistaa heitä turvalliseen yhteiskuntaan paluuseen. (RAN 2019b, 14, 41.)

Rikosseuraamuslaitoksen strategiana on kouluttaa sen henkilöstölle perusvalmiuksia radikalisoitumista ehkäisevän työn periaatteiden toteuttamiseen. Koulutusta tulee saada säännöllisin väliajoin, sillä radikalisoitumisen taustalla olevat vaikuttavat tekijät voivat vaihdella ilmiön dynaamisuuden vuoksi. (Rikosseuraamuslaitos 2018, 45.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tunnistaa rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamistarpeita ja löytää keinoja työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi radikalisoitumisen ehkäisemisessä ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnassa. Työ toteutettiin yhteiskehittämisen menetelmin rikosseuraamusalan työntekijöiden kanssa. Kehittämistoiminnan tuloksena saatiin tietoa työntekijöiden osaamistarpeista ja niihin vastaamisesta luomalla uusi oppimissisältö opetuksen ja koulutuksen pohjaksi. Lisäksi saatiin tietoa työntekijöiden osaamisen vahvistamisen koulutuksen käytännön toteutukseen, rikosseuraamusalan eri toimijoiden vastuualueisiin koulutusten järjestämisessä sekä opetus- ja koulutusmateriaalin hankintaan ja tuottamiseen liittyen.

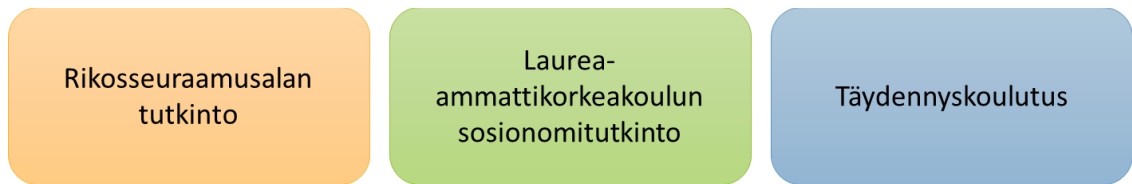
2 Kehittämistoiminnan lähtökohdat

Tässä luvussa esitellään Rikosseuraamuslaitos ja siihen kuuluva Rikosseuraamusalan koulutuskeskus opinnäytetyön kohdeorganisaationa. Lisäksi kuvataan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen opetus- ja koulutustoimintaa kehittämistyön toimintaympäristönä.

2.1 Rikosseuraamuslaitos ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskus

Opinnäytetyön kohdeorganisaationa on Oikeusministeriön alaisuudessa toimiva Rikosseuraamuslaitos sekä siihen kuuluva Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Rikosseuraamuslaitos on rikosoikeusjärjestelmän osana toimiva vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoviranomainen, jonka tavoitteena on ehkäistä omalta osaltaan uusintarikollisuutta ja lisätä yhteiskunnan turvallisuutta esimerkiksi ehkäisemällä radikalisoitumista. Laissa säädetään Rikosseuraamuslaitoksen toiminnasta. Rikosseuraamuslaitos muodostuu keskushallintoyksiköstä, kolmesta rikosseuraamusalueesta, täytäntöönpanoyksiköstä ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta, joka vastaa alan koulutuksesta. Rikosseuraamusalueet puolestaan muodostuvat aluekeskuksesta, arviointikeskuksesta, vankiloista, yhdyskuntaseuraamustoimistoista ja muista rangaistusten toimeenpanosta vastaavista yksiköistä. (Rikosseuraamuslaitos 2021.) Valtioneuvoston asetuksessa Rikosseuraamuslaitoksesta (30.12.2015/1739) 10§:ssä todetaan, että Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtaja on Keskushallintoyksikössä ja hänen virkansa lisäksi laitoksen johtamista, ohjaamista, kehittämistä sekä muuta keskushallintoa varten yksikössä on muita virkoja sekä työsopimussuhteista henkilöstöä. Keskushallinto koostuu johdon tuen, hallinnon ja laillisuusvalvonnan sekä seuraamusten vaikuttavuuden yksiköistä (Rikosseuraamuslaitos 2021).

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus (RSKK) on toiminut vuodesta 1976 lähtien. Laissa Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta (22.12.2006/1316) 1 luvun 1§:ssä määritellään, että RSKK:n tehtävänä on järjestää sekä rikosseuraamusalan ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta että täydennyskoulutusta. Lisäksi RSKK:n tehtävänä on harjoittaa toimialaansa liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Koulutuskeskus on ainoa oppilaitos Suomessa, joka tarjoaa rikosseuraamusalan vankiloiden valvonnan sekä ohjauksen tehtäviin pätevöittävää tutkintokoulutusta. (Rikosseuraamuslaitos 2021.) Rikosseuraamusalan tutkinto antaa valmiudet panna täytäntöön rangaistuksia tavoitteellisesti, turvallisesti sekä vaikuttavasti yksilön ihmisarvoa ja -oikeuksia kunnioittaen. Tutkinto antaa kelpoisuuden työllistyä vartijaksi vankilaan. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2021 a).

Kuva 1: Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen järjestämät ja yhteistyössä järjestämät koulutukset

Rikosseuraamusalan tutkinnon suorittamisen jälkeen opiskelijoilla on mahdollisuus hakeutua jatko-opintoihin. Laissa Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta (22.12.2006/1316) 5 luvun 28§:ssä säädetään, että Laurea-ammattikorkeakoulu järjestää yhteistyössä RSKK:n kanssa ammattikorkeakoulututkintoon johtavan rikosseuraamusalan koulutuksen. Ammattikorkeakoulutasoinen tutkinto on sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammattikorkeakoulututkinto ja sen tutkintonimike on sosionomi (AMK). Rikosseuraamusalan sosionomikoulutus Laureassa antaa valmiudet toimia ammattilaisena rikosseuraamusalan asiantuntija-, esimies- ja ohjaustehtävissä. Se antaa eväät huolehtia yksilön ja yhteiskunnan turvallisuudesta sekä pitää yllä laillista, oikeudenmukaista ja turvallista rikosseuraamusten täytäntöönpanoa. Lisäksi tutkinto antaa mahdollisuuden työllistyä monipuolisesti sosiaalialalle, sillä sen sisältö on laaja-alainen. (Laurea-ammattikorkeakoulu 2021.)

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus tarjoaa rikosseuraamusalan ammattitaitoa ylläpitävää, täydentävää ja lisäävää koulutusta eli täydennyskoulutusta (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2021a). Tällaisella koulutuksella pyritään vähentämään rangaistusta suorittavien uusintarikollisuutta. RSKK:n tarkoituksena on varmistaa koulutuksen vastaavan Rikosseuraamuslaitoksen strategisia linjauksia niin työelämävastaavuudeltaan kuin opintojen järjestämistavaltaan, sillä rikosseuraamusalan henkilöstön hyvä osaaminen ja ammattitaito ovat rikosseuraamusalan keskeisiä toimintaedellytyksiä. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2019, 3.)

2.2 Radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin opetussisällöt rikosseuraamusalan tutkinnoissa

Rikosseuraamusalan tutkinnon ja yhteistyössä Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa järjestettävän rikosseuraamusalan sosionomitutkinnon opetussuunnitelmat sisältävät radikalisoitumisen ehkäisyyn ja väkivaltaiseen ekstremismiin liittyviä opetussisältöjä. Rikosseuraamusalan tutkintokoulutuksessa radikalisoitumisen ehkäisyä ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaa käsitellään sekä valvonnan tehtävien AO21 että erityistilanteiden hallinnan AO22 opintojaksojen sisältöinä. Molemmilla opintojaksoilla käsitellään edellä mainittuja teemoja 4 opetustuntia, joka vastaa prosentuaalisesti kahta prosenttia opintojaksojen sisällöstä. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2020, 41-44.)

Laurea-ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan sosionomikoulutuksessa radikalisoitumisen ehkäisyä ja väkivaltaista ekstremismää käsitellään kahdella viiden (5) opintopisteen opintojaksolla: turvallisuus rikosseuraamusalalla- opintojaksolla ja vankilaturvallisuuden opintojaksolla. Molemmilla opintojaksoilla edellä mainitut kokonaisuudet kattavat 15 prosenttia (1 opintopiste) opintojaksojen sisällöstä.

2.3 Radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin täydennyskoulutus rikosseuraamusalalla

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus on tarjonnut kaikille rikosseuraamusalan työntekijöille täydennyskoulutuksena kolmen (3) opintopisteen laajuista Radikalisoitumisen ehkäisemisen - verkkokoulutusta. Koulutukseen osallistuvan tavoitteena on ollut perehtyä radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin peruskäsitteisiin, ymmärtää käsitteiden merkitys yhteiskunnan ja yksilön kannalta sekä tunnistaa uskonnolla ja politiikalla perustellun ekstremistisen ajattelun eroja ja yhtäläisyyksiä. Verkkokoulutuksessa käsiteltäviä teemoja ovat olleet keskeiset käsitteet ja ideologia, radikalisoitumisen prosessi, radikalisoituminen vankilassa, havaitseminen, arviointi sekä kuntoutus ja paluu yhteiskuntaan.

Rikosseuraamusalan virkarakenteen uudistamisen seurauksena RSKK on luonut täydennyskoulutuksena suoritettavan turvallisuuskoulutuksen rikosseuraamusalan ulkopuolelta rekrytoituille vankilan rikosseuraamustyöntekijöille sekä valvontahenkilöstölle. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2021b, 2.) Radikalisoitumisen ehkäisyn ja väkivaltaisen ekstremismin opetussisällön osuus turvallisuuskoulutuksessa on 10 prosenttia koko koulutuksen sisällöstä. Edellä mainittujen teemojen käsittelyn tavoitteena on, että osallistuja perehtyy radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin peruskäsitteisiin, ymmärtää käsitteiden merkityksen yhteiskunnan ja yksilön kannalta, osaa havaita ja tunnistaa radikalisoitumisprosessin vankiloissa, tunnistaa uskonnolla ja politiikalla perustellun ekstremistisen ajattelun eroja ja yhtäläisyyksiä, osaa analysoida riski- ja tarveraportteja, ymmärtää henkilön uusimisriskiin ja hänen sijoittamiseensa keskeisesti vaikuttavia tekijöitä, tuntee kuntouttavan ja exit-toiminnan periaatteet sekä osaa myötävaikuttaa ekstremismistä irrottautumiseen.

Radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan koulutusta järjestetään RSKK:n lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen alueellisten radikalisoitumiseen erikoistuneiden suunnittelijoiden sekä muiden toimijoiden taholta. Alueelliset radikalisoitumiseen erikoistuneet suunnittelijat järjestävät koulutuksia eri rikosseuraamusalan yksiköille eli vankiloille ja yhdyskuntaseuraamustoimistoille. Rikosseuraamusalan työntekijät hyödyntävät myös muun muassa eri järjestöjen järjestämiä teemaan liittyviä koulutuksia.

3 Kehittämistoiminnan teoreettinen viitekehys

Tässä luvussa kuvataan opinnäytetyön keskeiset käsitteet. Keskeiset käsitteet ovat radikalismi, radikalisaatio, radikalisoituminen, väkivaltainen radikalisoituminen, ekstremismi, väkivaltainen ekstremismi ja terrorismi. Radikalisoitumisen ja ekstremismin käsitteille ei ole vakiintuneita kansainvälisiä määritelmiä ja toisinaan niiden määritelmät sekoittuvat väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin kanssa. Tässä opinnäytteessä pyritään erottamaan selkeästi radikalisoituminen ja ekstremismi niiden väkivaltaisesta muodosta käyttämällä niitä määritelmiä väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja väkivaltaisesta ekstremismistä, jotka on vahvistettu kansallisessa väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelmassa alun perin vuonna 2016. (Sisäministeriö 2020, 20.)

3.1 Radikalismi ja radikalisaatio käsitteinä

Radikalismi on oppi tai suuntaus, joka haastaa jyrkällä tavalla vallitsevat toimintatavat, olot ja katsomukset. Sen avulla pyritään aikaansaamaan perusteellista muutosta yhteiskunnassa poliittisella ja sosiaalisella tasolla. Esimerkiksi uskonnollinen radikalismi sisältää sekä ryhmiä, jotka eivät hyväksy väkivaltaa, että ryhmiä, jotka katsovat väkivallan olevan väistämätön osa toimintaa. Radikalisaatio viittaa sellaiseen prosessiin, jossa yksilö tai ryhmä on radikalisoitunut sekä voinut muuttua radikaaliksi toimijaksi. (Laitinen & Lumio 2009, 11-21.)

Radikalismi on laillista poliittisen ajattelun ilmausta, jonkin asian kannattamista tai johonkin sitoutumista. Radikalismi on historiallisesti saanut aikaan poliittisten ja sosiaalisten instituutioiden muutosta sekä uudelleenjärjestelyä. Siihen ovat liittyneet muun muassa vasemmisto- ja oikeistopuolueet. Radikalismiin liittyy halu poistaa perinteiset sekä lailliset rajoitukset, jotka tukevat vallitsevaa tilaa. Ideologiana radikalismi siis haastaa vakiintuneiden käyttäytymissäntöjen laillisuuden ja oikeutuksen, mutta se ei sinänsä johda väkivaltaan. Euroopan poliittisessa historiassa on ollut monia radikaaleja ryhmiä, jotka ovat olleet pikemmin uudistushaluisia kuin vallankumouksellisia. Radikalismia voi näin ollen olla sosiaalisen tai poliittisen muutoksen pyrkimyksissä ilman, että sen yhteydessä kannatetaan väkivaltaa. (European Commission's Expert Group on Violent Radicalisation 2008, 5.)

3.2 Radikalisoituminen ja väkivaltainen radikalisoituminen

Virtanen ja Kivivuori (2018, 3) määrittelevät katsauksessaan, että radikalisoituminen on ääriajattelua sisältävän uskonnollisen tai poliittisen ideologian omaksumista. Laitinen ja Lumio (2009, 11-21) puolestaan määrittelevät radikalisoitumisen tarkoittavan halua pyrkiä kauaskantoisiin muutoksiin yhteiskunnassa ja halua tukea näitä muutoksia. Se voi myös tarkoittaa halua taivutella muita hyväksymään muutokset. Radikalisoituminen ei itsessään ole rikos, vaan se on

sinällään hyväksyttävää sekä oikeutettua. Yksilön radikalisoituminen ei välttämättä johda väkivallan käyttöön.

Beelmannin (2020, 4) mukaan on monia teorioita ja malleja, jotka pyrkivät selittämään radikalisoitumisen prosessia. Mallit kuvaavat tärkeitä prosesseja ja niillä on ratkaisevia vaikutuksia ymmärryksemme lisäämiseksi radikalisoitumiseen liittyen. Silti niissä kaikissa on myös puutteita. Olemassa olevat mallit eivät esimerkiksi kykene selittämään, miksi jotkut ihmiset radikalisoituvat, kun taas toiset samoissa olosuhteissa elävät eivät. Esimerkiksi kehitystutkimuksessa (developmental science) keskeiset havainnot osoittavat, että sosiaaliset ongelmat ovat seurausta monimutkaisista ja monitahoisista prosesseista biologisten, yksilöllisten, sosiaalisten ja yhteiskunnallisten tekijöiden välillä. Ne osoittavat paitsi, että samat tekijät yksilöissä voivat johtaa erilaisiin lopputuloksiin, myös sen, että eri tekijät yksilöissä voivat johtaa samaan kehitykseen. Ilman selvää kehityksellistä näkökulmaa olemassa olevat radikalisoitumismallit eivät luo ratkaisuja yleismaailmalliselle tai ensisijaiselle radikalisoitumisen ennaltaehkäisylle, joita voitaisiin käyttää jo ennen radikalisoitumisprosessien alkamista.

Radikalisoituneilla henkilöillä ei ole yhtä profiilia, vaan radikalisoitumisen taustalla on useita syitä. Syyt liittyvät yksilötason tekijöihin, yleisiin yhteiskunnallisiin tekijöihin ja sosiaalisiin tekijöihin. Radikalisoitumisessa sekä sosiaalisella verkostolla että tunteilla on merkitystä. Lisäksi ideologisilla tekijöillä ja tilanetekijöillä on vaikutusta. (Sisäministeriö 2020, 20-21.)

Borumin (2011, 9) artikkelissa radikalisoitumisen katsotaan viittaavan prosessiin kehittää ekstremistisiä ideologioita ja uskomuksia. Toimintaan johtavat polut viittaavat prosessiin osallistua terrorismiin tai väkivaltaisiin ekstremistisiin tekoihin. Osa ihmisistä ja ehkä suurin osa heistä, joilla on radikaaleja ajatuksia eivät ryhdy ajatuksista tekoihin. Radikalisoituminen ajatusten tasolla tulee näin ollen erottaa radikalisoitumisesta toiminnan tasolla.

Yhtenä monista selityksistä radikalisoitumiseen liittyen sitä on katsottu selittävän yksilön kohdalla työntävien ja vetävien tekijöiden välinen vuorovaikutus. Radikalisoitumisen ajatellaan tapahtuvan jossain määrin asteittain ja sen nopeuden sekä suunnan vaihtelevan. Työntäviä tekijöitä radikalisoitumisessa ovat esimerkiksi sosiaalinen, poliittinen tai taloudellinen tyytymättömyys, elämän tarkoituksen etsiminen, identiteettikriisi, sosiaalinen syrjäytyminen, marginalisoituminen, epäoikeudenmukaisuuden ja syrjinnän tunne, pettymys demokraattisiin prosesseihin, polarisaatio, henkilökohtaiset kriisit ja tragediat, vieraantuminen, turhautuminen sekä väkivallan ihannointi. Vetäviä tekijöitä radikalisoitumiseen puolestaan ovat esimerkiksi henkilökohtaisen mission kokemus, henkilökohtainen pelastus, yhteiseen asiaan kuuluvuuden tunne, ideologia tai sosiaalinen verkosto, romanttinen käsitys ideologiasta tai ajettavasta asiasta, mahdollisuus sankaruuteen, uskollisuuden ja sitoutumisen tunne, valta ja hallinta sekä jännityksen ja seikkailun tunne. (RAN 2016, 4.)

Radikalisoitumiskeskustelun alkulähtökohdat ovat Euroopan poliittisessa keskustelussa 2000-luvun alussa. Muun muassa Alankomaissa tiedustelupalvelu oli havainnut jihadististen verkostojen vetävän puoleensa joitain paikallisia musliminuoria. Tämän jälkeen Yhdysvaltojen hyökkäys Irakiin vuonna 2003 voimisti vetovoimaa jihadistiseen toimintaan. Radikalisoitumisesta puhuminen yleistyi, kun osa iskujen tekijöistä Madridissa vuonna 2004 ja Lontoossa vuotta myöhemmin olivat kasvaneet Euroopassa. Samoin jihadistisen toiminnan vetovoima näkyi iskuissa. Tapahtumasarjaa ennen jihadistisen terrorismin katsottiin tulevan muualta Eurooppaan muuttaneiden jihadistisessa toiminnassa mukana olevien toimesta tuonti-ilmionä. (Malkki 2020, 185.)

Voimakas globalisoituminen ja lisääntyvä kansainvälinen liikkuvuus luonnehtivat radikalisoitumisen ilmiön nousua yhteiskunnallisessa tilanteessa tällä hetkellä. Yhteiskunnalliseen kehitykseen on vaikuttanut lisäksi muun muassa Lähi-idän pitkittynyt kriisi. Muualta esimerkiksi Suomeen tulleiden taustalla sekä asemalla voi olla vaikutusta radikalisoitumiseen. Toisaalta ulkomaalaisten määrän kasvu voi laukaista myös oikeistoradikalisoitumista kantäväestössä sekä siihen kuuluvissa vangeissa ja rikosseuraamusasiakkaisissa. (Virtanen & Kivivuori 2018, 2-3.) Ilmiön ennaltaehkäisy helpottuu, jos tunnemme ja käsitämme siihen osallistuvien maailmoja (Malkki 2020, 13).

Radikalisoituminen on yhä tänä päivänä täynnä käsitteellistä sekaannusta ja poikkeavia poliittisia määräyksiä liittyen radikalisoitumisen alkulähtökohtiin. Samat kysymykset, joita esitettiin 2000-luvun alussa, ovat edelleen esillä nykypäivänä: Mitä tarkalleen tarkoitamme radikalisoitumisella ja mitä ymmärrämme siitä? Mitkä ovat sen tärkeimmät ajurit? Kuinka ilmaista yhteyttä radikaalin ajattelun ja radikaalin toiminnan välillä, entä miten uskonto liittyy siihen? Edelleen ollaan sitä mieltä niin kansainvälisesti kuin kansallisesti, että radikalisoitumista ja väkivaltaisia ääriliikkeitä edistäviä tekijöitä sekä vaikuttimia niissä on yhä tutkittava. (Clycq, Timmerman, Vanheule, Van Caudenberg, & Ravn 2019, 7.) Käsitteellisestä sekaannuksesta kertoo esimerkiksi Khosrokhavarin (2017, 1) tulkinta radikalisoitumisesta. Hänen artikkelissaan radikalisoitumisella tarkoitetaan prosessia, jossa yksilö tai ryhmä omaksuu väkivaltaisen ajattelutavan, joka liittyy suoraan ääri-ideologiaan. Tällä ideologialla on poliittista, sosiaalista tai uskonnollista sisältöä ja se kiistää vakiintuneen järjestyksen poliittisella, sosiaalisella tai kulttuurisella tasolla. Tulkinnassa ajatellaan väkivallan liittyvän radikalisoitumiseen, kun Suomen tasolla väkivalta liitetään radikalisoitumisen sijaan väkivaltaiseen radikalisoitumiseen.

Suomessa väkivaltaisen radikalisoitumisen määritellään olevan prosessi, jonka myötä yksilöt alkavat käyttämään väkivaltaa, kannustamaan siihen, oikeuttamaan sen perustellen aatemaa-ilmalla tai uhkaamaan sillä. Yksilö alkaa hyväksyä ja ihannoida väkivaltaa

radikalisoitumisprosessin edetessä. (Sisäministeriö 2020, 20.) Huomionarvoista väkivaltaisessa radikalisoitumisessa on se, että vaikka se on sosiaalistumisprosessi, joka johtaa väkivaltaiseen käytökseen, kaikkeen sosiaalistumisprosessin kautta ilmenevään väkivaltaan ei liity radikalisoitumista. (Laitinen & Lumio 2009, 11-12).

3.3 Ekstremismi, väkivaltainen ekstremismi ja terrorismi käsitteinä

Ekstremismissä on kyse monimuotoisesta ilmiöstä. Sen kuvaaminen ole juuri koskaan yksinkertaista eikä se rajoitu yhteen rotuun, uskoon tai poliittiseen oppiin. Sillä voi myös olla syväiset seuraukset yhteiskunnassa, koska se pyrkii tukahduttamaan monimuotoisuuden perustellen sen ideologialla, uskonnolla tai rodulla. Kaikki ekstremistit eivät ole väkivaltaisia eikä väkivalta ole aina ekstremististä. Ekstremismi on uskomusjärjestelmä ja ekstremistit yleensä luovat ideologisia oikeutuksia päätöstensä tueksi, mikäli he päätyvät käyttämään väkivaltaa. Ekstremismin luokkia on monia. Suurempia luokkia niistä ovat muun muassa rodullinen/etninen, uskonnollinen, nationalistinen, hallinnon vastainen, anarkistinen sekä sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautuneisuuteen ja seksuaaliseen identiteettiin liittyvä luokka. (Berger 2019, 29-48.)

Laajimmillaan ekstremismi määritellään merkittävänä poikkeavuutena asenteissa ja käyttäytymisessä liittyen oikeudellisiin sekä poliittisiin normeihin ja arvoihin yhteiskunnassa. Ekstremismissä halutaan poistaa ja korvata nämä normit sekä arvot. (Beelmann 2020, 2.)

Väkivaltainen ekstremismi on sitä, että väkivaltaa käytetään, siihen kannustetaan tai yllytetään, sillä uhataan tai se oikeutetaan perustellen aatemaailmalla. Se on omiaan aiheuttamaan pelkoa ja turvattomuuden tunnetta paikallisella tasolla eli muun muassa rajatussa yhteisössä tai kaupunginosassa. Ekstremistinen väkivalta kohdistuu tyypillisesti viholliseksi määriteltyyn ryhmään tai yksilöön ja teon motiivina on kokonainen aatemaailma. Väkivaltainen ekstremismi ei silti ole rikosoikeudellinen käsite eikä sitä ole määritelty siellä. (Sisäministeriö 2020, 20.) Historian kulku on muuttunut kautta aikain ekstremistisen väkivallan seurauksena (Berger 2019, 28).

Kun ekstremismi on uskomusjärjestelmä, terrorismi on taktiikka (Berger 2019, 35). Terroristisen väkivallan katsotaan olevan kumouksellista. Sen kohteena voivat olla maat tai kansainväliset järjestöt. Terrorismin tarkoituksena on muun muassa vakavan pelon aiheuttaminen väestössä. (Sisäministeriö 2020, 21.) Sen tarkoituksena voi myös olla pakottaa jokin valtio tai kansainvälinen järjestö tekemään tai olla tekemättä jotain. Terrorismi on vain yksi väkivaltaisen ekstremismin muoto. Siinä on kyse tietyn tyyppisestä väkivallanteosta. Teolla ajatellaan olevan jonkinlainen poliittinen tai uskonnollinen merkitys. Terrorismi on latautunut ja politisoitunut käsite, jolle ei ole löydetty yhteistä kansainvälistä määritelmää. Jotta voidaan saada

yksimielisyys siitä, kuka on terroristi, täytyy ensin löytää yksimielisyys siihen, kuka on vihollinen ja kuka puolestaan ystävä. Mielenpääte-erot eivät terrorismin määrittelyssä koske juuri sitä, mitä terrorismi on, vaan juuri sitä, kuka on terroristi. Lisäksi kiistaa on siitä, tuleeko terrorismin määritelmä ulottaa koskemaan valtioiden toimintaa. Terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset on lisätty Suomen rikoslakiin lukuun 34a vuonna 2003. (Malkki 2020, 18-39.)

Borumin mukaan (2011, 8) useimmat niistä ihmisistä, joilla on radikaaleja ajatuksia, eivät harjoita terrorismia. Puolestaan monet terroristit ja jopa ne, jotka väittävät olevansa, eivät ole syvästi ideologisia eivätkä välttämättä radikalisoitu missään perinteisessä mielessä. Eri reitit ja mekanismit radikalisoitumiseen toimivat siis eri tavoin eri ihmisillä eri ajankohtina ja ehkä eri yhteyksissä. Radikalisoituminen kehittämällä väkivaltaa oikeuttavia uskomuksia tai omaksumalla niitä on yksi mahdollinen tie terrorismiin osallistumiseen, mutta se ei ole ainoa tie siihen.

Varhaiset yritykset tutkia terrorismin syitä keskittyivät pääasiassa yksilötasolle olettaen, että poikkeavan käyttäytymisen on heijastettava jonkinlaista henkistä tai persoonallisuuden epänormaaliutta. Harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta useimmat nykyajan yhteiskuntatieteilijät, jotka tutkivat terrorismia, ovat siirtyneet näiden varhaisten olettamusten ohi. He ovat huomanneet, että terrorismi ei ole terveydentila, vaan dynaaminen prosessi. Prosessin luonne itsessään on silti edelleen huonosti ymmärretty. (Borum 2011, 14-15.)

4 Kehittämistoiminnan tietoperusta rikosseuraamusalalla

Tässä luvussa käsitellään radikalisoitumiseen liittyviä erityisiä piirteitä sekä radikalisoitumisen ehkäisemistä ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaa rikosseuraamusalalla. Tämän jälkeen avataan osaamisen vahvistamisesta annettuja kansainvälisiä suosituksia rikosseuraamusalalla sekä kerrotaan eri puolilla Eurooppaa järjestettävistä rikosseuraamusalan koulutuksista liittyen radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan.

4.1 Radikalisoitumisen erityispiirteet rikosseuraamusalalla

Euroopan unionin maiden keskeisenä tavoitteena on väkivaltaisen radikalisoitumisen torjunta vankiloissa. Osalla Euroopassa toteutettuihin iskuihin syyllistyneistä on ollut taustallaan vankilarangaistus tai yhdyskuntaseuraamus ja osa heistä on radikalisoitunut vankilassa ollessaan. (Sisäministeriö 2020, 60.) Vankilalla on siis merkitystä radikalisoitumisessa. Sillä on ollut valtava rooli jokaisen nykyajan radikaalin ja militanttisen liikkeen kertomuksissa. Toisaalta vankila on toiminut myös rauhanomaisen muutoksen ympäristönä. (Neumann 2010, 2.)

Vankilassa radikalisoitumista ohjaavat tyypilliset vankilaan ympäristönä liittyvät olosuhteet ja käyttäytymismuodot. Vankeusaikana tuomituille on tavanomaista uskonnollisuuden etsintä, uhmakkuus ja toisaalta suojelun tarve suhteessa muihin vankeihin. Vankilassa on enemmän erilaisia haavoittuvuuksia omaavia henkilöitä, joilla on tarvetta etsiä omaa identiteettiään, kuin muissa ympäristöissä. Radikalisoitumisen ennaltaehkäisyssä pyritään kiinnittämään huomiota näihin tekijöihin ja työskentelemään niiden kanssa. (Neumann 2010, 25.)

Vankila on rajoitettu ympäristö normaaliin yhteiskuntaan nähden. Sen vuoksi radikalisoitumisprosessiin liittyvä vieraantuminen yhteiskunnasta sekä sen normeista voi voimistua vankeusaikana. Vankilassa ryhmäytytään helposti toisten vankien kanssa. Tietynlaisen statuksen saaminen tai suojelun tarve voivat houkutella vankeja liittymään radikaaleihin ryhmittymiin ja näin altistaa heidät radikalisoitumiselle. Radikalismista viehättynyt vanki voi motivoitua oikeutuksen saavuttamisen kokemuksesta tekojensa kautta sekä uuden identiteetin löytämisestä. Usealla vangilla on olemassa radikalisoitumiselle altistavia juurisyitä jo valmiiksi vankilaan saapessaan ja osa vangeista on radikalisoitunut jo ennen vankeusaikaa. Radikalisoitumisprosessiin vaikuttaville työntäville ja vetäville tekijöille on mahdollista altistua vankeuden aikana. Vaikka altistuminen radikalisoitumiselle tapahtuu yleisimmin toisen vangin, karismaattisen johtohahmon tai vankilajengin toimesta, vankilan ulkopuoliset asiat voivat myös ruokkia vangin radikalisoitumista vankeusaikana. Karismaattiset johtohahmot ovat järjestelmällisiä henkilöitä, jotka karismansa ja esiintymiskykynsä avulla vaikuttavat muihin vankeihin opettamalla ideologiaansa, manipuloimalla ja hyväksikäyttämällä heitä. Johtohahmot kykenevät jopa manipuloimaan henkilökuntaa. Radikalisoitumisprosessia pyritään myös vauhdittamaan vankiloissa luomalla erimielisyyttä sekä vastakkainasettelua henkilökunnan ja vankien välille. Tällainen on johtohahmojen tarkoituksellista toimintaa, jossa he nostavat ideologian vallitsevien määräysten yläpuolelle, jolloin esimerkiksi vankilan määräykset kyseenalaistetaan. (Rikosseuraamuslaitos 2018, 5-7.)

Rikosseuraamuksissa yhteys väkivaltaiseen radikalisoitumiseen voidaan jakaa valikoitumiseen ja syysuhteeseen. Valikoitumisessa radikalisoituminen johtaa rikokseen ja sitä kautta rikosseuraamusten piiriin. Tällöin rikoksiin motivoituneet henkilöt vaikuttavat asiaan aktiivisen toimintansa kautta. Syysuhteessa minkä tahansa rikoksen johdosta vankilaan saapuva henkilö alkaa radikalisoitua siellä ollessaan. Tämä voi tapahtua, mikäli hän joutuu vankeudessa radikalisoivien oppimisprosessien vaikutuspiiriin. Tällöin rikosseuraamus aiheuttaa radikalisoitumista tai lisää sen todennäköisyyttä. (Virtanen & Kivijärvi 2018, 4-5.)

4.2 Radikalisoitumisen ehkäiseminen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunta rikosseuraamusosalalla

Koska radikalisoitumiseen liittyy yhteiskunta- ja sosiaalipolitiikan ongelmia, sitä vastaan toimiminen vaatii moniulotteista ja poikkihallinnollista toimintaa. Toimien tarkoituksena on ennaltaehkäistä radikalisoitumista sekä luoda väkivaltaista radikalisoitumista vähentävä yhteiskunnallinen ilmapiiri. Tällä toiminnalla viimekädessä ehkäistään terrorismia. (Laitinen & Lumio 2009, 12.) Radikalisaatiota tulee siis ehkäistä hyvin kokonaisvaltaisesti yhteiskunnassa: onnistunut koulutuspolitiikka, työllisyyspolitiikka, sosiaali- ja terveystaloudellinen politiikka sekä yhteiskuntasuunnittelu ennalta ehkäisevät väkivaltaista radikalisoitumista ja ekstremismia. Ne eivät silti yksin riitä ehkäisemään väkivaltaista radikalisoitumista, vaan tarvitaan myös erityisiä toimia. Tarvitaan viranomaisten ja järjestöjen toimintaa sekä näiden yhteistyötä. Radikalisoitumista ehkäistään lisäksi valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti. (Sisäministeriö 2020, 21-27.)

Rikosseuraamusosalalla on mahdollisuus tunnistaa muita vankeja radikalisoivia vankeja sekä tukea niin vankilassa kuin yhdyskuntaseuraamuksissa tuomittuja, jotka ovat vaarassa joutua tai jotka jo ovat väkivaltaisen ekstremismin vaikutuspiirissä (Sisäministeriö 2020, 31). On tärkeää tunnistaa vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamuksissa ne vangit ja asiakkaat, jotka ovat radikalisoituneet tai vaarassa radikalisoitua. Tuomitun rikos ei välttämättä kerro sitä, vaan havaitsemista voidaan tehdä monin muin keinoin. Väkivaltaiseen radikalisoitumiseen liittyviä tunnusmerkkejä voidaan havaita ja niiden kehittymistä seurata kiinnittämällä huomiota muun muassa henkilössä tapahtuviin muutoksiin, löytämällä ekstremististä materiaalia muun muassa vangin hallusta, sellistä tai asiakkaan asunnosta sekä tekemällä luotettavaa arviointia. Niin dynaaminen turvallisuus, lähityö, viranomais- ja moniammatillinen yhteistyö kuin tiedonhankintatoiminta ovat tärkeässä roolissa radikalisoitumisen tunnistamiseen ja sen ehkäisemiseen. On hyvä muistaa, että radikalisoitumisen mahdollisimman varhainen tunnistaminen luo parhaat edellytykset mahdollisen prosessin katkaisemiseen. (Rikosseuraamuslaitos 2018, 5-11.) Neumann huomauttaa (2010, 3) olevan tärkeää kiinnittää huomiota vankien ja asiakkaiden radikalisoitumisen havainnoinnissa siihen, ettei uskonnollisia keskusteluja tulkitata automaattisesti radikalisoitumiseksi. Tulee osata nähdä ero laillisen uskonilmaisun ja ääri-ideologian välillä, jotta vältetään väärin positiivisten radikalisoitumistulkintojen tekemistä.

Rikosseuraamusalan vaikuttavat ehkäisytoimenpiteet radikalisoitumista vastaan voidaan jakaa kahteen toimenpidetyyppiin. Toisaalta radikalisoitumiseen voidaan vaikuttaa vankisijoittelun avulla ja toisaalta asenteisiin sekä ajattelutottumuksiin vaikuttamalla. Esimerkiksi radikalisoituneiden ryhmien jäsenten sijoittelu erikseen vankilassa voi katkaista ryhmäprosesseja. (Virtanen & Kivijärvi 2018, 1.) Vaikka Länsi-Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa on vain kourallinen

terrorismin liitettyjä vankeja, tiedetään, että pienelläkin määrällä terroristivankeja voi olla voimakas vaikutus muihin vankeihin radikaalien uskomusten omaksumisen kannalta. Vankisijoittelu pyrkii katkaisemaan tätä vaikuttamispyrkimystä. Vaarallisimmat terrorismin liittyvät vangit voidaan esimerkiksi eristää muista vangeista. (Rushchenko 2019, 308).

Työntekijöiden omalla toiminnalla on merkitystä, sillä se voi vaikuttaa vangissa tai asiakkaassa joko radikalisoitumista vähentävästi tai sitä lisäävästi. Työntekijöiden taholta tuleva syrjivä käytös tai vangin näkemys syrjivästä käytöksestä lisää uhriksi joutumisen kokemusta ja voi ruokkia radikalisoitumista. Vastaavasti vangin tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen kohtelu on osa radikalisoitumisen vastaista toimintaa. (Neumann 2010, 31.)

Neumann ehdottaa (2010, 22-23), että olisi tärkeää saada tarkempaa käsitystä radikalisoituneista vangeista yksilöinä. Heiltä tulisi selvittää kyselemällä, millä tasolla he ovat radikalisoituneita, ettei karismaattisia johtajia sijoitettaisi samoille osastoille vähemmän ideologiaan kiinnittyneiden vankien kanssa. Olisi myös varmistettava, että radikalisoituneita vankeja kohdellaan reilusti sekä asiallisesti, kuten myös muita vankeja. Näin heidän on vaikeampi levittää propagandaansa. Samoin, jos radikalisoitunut vanki pääsee olemaan tekemisissä muiden vankien kanssa, tulee tarkkailla, pyrkiikö hän vaikuttamaan muihin vankeihin. Vankilassa tulee ymmärtää radikalisoituneen vangin tarkkailun tärkeys.

Positiivisten tulosten saaminen radikalisoitumisen ehkäisemisessä ei välttämättä vaadi virallisia deradikalisaatio-ohjelmia. Vaikuttamiskeinot voivat koostua kevyemmistä interventioista, kuten ideologisesta haastamisesta ääri-ideologiaan nähden, sellaisten toimijoiden hyödyntämisestä, jotka voivat haastaa ja väitellä keskusteluin radikalisoituneen kanssa tälle oleellisista aiheista sekä esittää vaihtoehtoisia näkökulmia. Yleisellä tasolla myös esimerkiksi koulutuksen lisääminen voi vaikuttaa radikalisoitumista vähentävästi. (Neumann 2010, 22.) Rikosseuraamuslaitoksen raportissa huomautetaan (2018, 17), että radikalisoitumisprosessin kumoaminen voi olla haastavaa. Tästä syystä on suositeltavaa keskittyä ohjaamaan vangin tai asiakkaan ajattelua väkivallankäytön hylkäämiseen oman ideologian edistämiseksi.

Aarten, Mulder ja Pemberton (2018, 569) ovat havainneet mahdollisia rajoituksia radikalisoituneiden henkilöiden kanssa käytävissä keskusteluissa. Heidän tutkimuksensa mukaan radikalisoituneiden henkilöiden haastaminen uhriensa kärsimyksen kohtaamiseen voi todennäköisimmin laukaista puolustusreaktion, jonka seurauksena he voivat todeta uhrin saaneen ansionsa mukaan. Herättelevät keskustelut myötätunnosta uhreja kohtaan voivat johtaa ilmiöihin, jotka osoittavat kilpailevaa uhritoimintaa, sillä monet radikalisoituneet ovat itse lähteneet mukaan ääritöimintaan uhrikokemuksen vuoksi. Tällöin heidän oma uhrikokemuksensa tai heidän myötätuntoiset tunteensa oman ideologiansa jäseniä kohtaan päihittävät kaiken

myötätunnon ulkoryhmän uhrin tunteiden kanssa. Itse asiassa ulkoryhmän uhrkokemuksen ja radikaalin itsensä vastakkain asetteleminen vahvistaa todennäköisemmin tällaista vertailua eikä vähennä sitä. On hyvä pohtia, auttaako radikalisoituneiden henkilöiden haastaminen kohtaamaan muiden uhriksi joutumiseen liittyviä kokemuksia. (Aarten, Mulder & Pemberton 2018, 569.)

Turvallisuus ja kuntoutus täydentävät toisiaan radikalisoituneiden vankien kanssa työskentelyssä. Mitä enemmän esimerkiksi entiset vangit sitoutuvat tukirakenteisiin ja ohjelmiin vankeusajan jälkeen sitä helpompaa on myös heidän tarkkailunsa. Jotta vankeusajan jälkeinen kuntoutus onnistuisi helpottamaan henkilön siirtymistä vankilasta yhteiskuntaan ja minimoimaan uudelleen ekstremististen ryhmittymien värväämisen riskiä, tulisi häntä kuntouttaa jo vankeusaikana. (Neumann 2010, 23.)

Tutkimustietoa radikalisoituneiden henkilöiden kuntoutuksesta on vielä vähän. Huomioita on tehty siitä, että kuntoutusohjelmien osalta tulee ottaa huomioon yksilöllisyys, sillä radikalisoituneet hyötyvät erilaisista toimenpiteistä eri tavoin. Havaintojen mukaan kantaväestöä edustavat radikalisoituneet voivat hyötyä muun muassa perinteisistä tukitoimista ja identiteetin rakentamisen tukemisesta. Jihadistisiin suuntauksiin kiinnittyneet henkilöt puolestaan voivat hyötyä enemmän ideologisten asioiden käsittelystä. (Virtanen & Kivivuori 2018, 29.) Painopiste erilaisissa toimenpiteissä radikalisoituneiden kanssa työskenneltäessä on ihmisten välinen vuorovaikutus ja rikosentekijässä tapahtuva muutos esimerkiksi käytöksessä, uskomuksissa, ihmissuhteissa tai identiteetissä. Toimenpiteet voivat olla tiettyyn asiaan vaikuttavia ohjelmia, radikalisoituneen henkilön ja henkilökunnan välisiä keskusteluja tai yleisesi kaikille tarkoitettuja toimenpiteitä, kuten koulutus tai työtoiminta. Niiden toimenpiteiden ajatellaan olevan tehokkaimpia, jotka vaikuttavat laajasti radikalisoituneen henkilön psyykkisiin ja sosiolisiin tekijöihin, kuten perhesuhteisiin, sekä käytännön toimiin, jotka tähtäävät irrottautumiseen ääriajattelusta ja pääsemiseen osaksi vallitsevaa yhteiskuntaa. Toimenpiteiden tarkoituksena on estää syyllistymästä ekstremistisiin rikoksiin, ehkäistä kiinnostusta ja osallistumista tiettyjen ryhmien toimintaan tai tiettyjen vakaumukseen perustuvien pyrkimysten ja ideologioiden omaksumiseen. Lisäksi tarkoituksena on muuttaa henkilön suhtautumista tiettyyn ryhmään, aatteeseen tai ideologiaan. (Euroopan neuvosto 2018, 25.)

Yhdyskuntaseuraamuksissa valvontatapaamisten sisältöihin liittyvistä käytännöistä on saatu Euroopassa lupaavia tuloksia riskien hallinnassa radikalisoituneiden kanssa. Valvontatapaamisilla asiakkaita on rohkaistu olemaan suvaitsevaisempia, kannustettu kehittämään kriittistä ajattelua, tuettu oman identiteetin rakentamisessa, joka ei ole sidoksissa vain ääriryhmään tai ideologiaan, puututtu tehtyjen rikosten vähättelyyn tai kieltämiseen sekä kannustettu luopumaan väkivaltaisista toimintamalleista. Yhdyskuntaseuraamusasiakkaan olosuhteisiin

vaikuttamisella on ollut myös merkitystä, kuten positiivisten sosiaalisten suhteiden kehittämällä, epäsosiaalisista verkostoista irrottautumisella, perhesuhteiden korjaamisella, jos se on tarkoituksenmukaista sekä koulutuksellisilla ja työllistymiseen liittyvillä asioilla. (Euroopan neuvosto 2018, 32.)

4.3 Rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamisen vahvistaminen

Kansainvälisten standardien mukaan vankilahenkilökunnan tulisi saada koulutusta ennen vankilassa työskentelynsä aloittamista sekä koko työuransa ajan täydennyskoulutuksena (UNODC 2016, 29). Euroopan neuvoston käsikirjassa radikalisoitumisesta ja väkivaltaisesta ekstremismistä vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyössä (2018, 65-66) on otettu kantaa työntekijöiden koulutustarpeisiin. Siinä suositellaan, että kaikille työntekijöille järjestetään koulutusta suvaitsevaisuudesta, kulttuurien ymmärtämisestä ja tasapuolisesta kohtelusta. Lisäksi kaikkien työntekijöiden tulisi saada perustietoa radikalisoitumisesta ja sen tunnistamismenetelmistä. Koulutuksen sisältönä tulisi olla yleistietoa radikalisoitumisilmiöstä sekä sen vaikutuksista rikosseuraamusalaan, selitykset käytettävistä käsitteistä, erilaisten ideologioiden ja ekstremististen maailmankuvien yleistiedot, tietoa ideologioihin liittyvistä visuaalisista ja sanallisista ilmauksista, tietämystä maltillisesta hengellisestä käytöksestä ja radikalisoitumisen merkeistä ja tietoa radikalisoitumisesta kertovasta käytöksestä. Lisäksi työntekijöiden tulisi harjoitella tarkoituksenmukaisia toimintatapoja, saada tietoa noudatettavista säännöistä sekä prosesseista radikalisoitumista havaitessa ja saada tietämystä arkisissa tilanteissa toimivista lähestymistavoista, joissa pyritään kehittämään rikosentekijän vastustuskykyä väkivaltaista ekstremismiiä vastaan.

Euroopan neuvosto suosittaa (2018, 66) lisäkoulutuksen järjestämistä väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikosentekijöiden kanssa työskenteleville työntekijöille. Koulutuksen sisältöksi suositellaan laaja-alaista tietoa ideologioista, ryhmistä ja vakaumuksista, tietoa sekä yleisistä että kohdennetuista interventioista, tietoa riskiarvioinneista ja niiden toteuttamisesta, tietämystä tietojen jakamisesta, väkivaltaisesta ekstremismistä irrottautumisessa tukevissa keskusteluissa käytettävien tekniikoiden oppimista, ja irrottautumista tukevien interventioiden soveltamisen oppimista.

Rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi on saatu ohjeita myös Euroopan unionin rahoittaman Radicalisation Awareness Networkilta (RAN). RAN on kaikkien EU:n jäsenvaltioiden verkosto, joka yhdistää etulinjan toimijat, tutkijat ja poliittisen päättäjät keskenään eri puolilta Eurooppaa omakohtaisten tietojen sekä kokemusten vaihtamiseksi väkivaltaisten ääriliikkeiden estämiseksi ja torjumiseksi sen kaikissa muodoissa. Etulinjan toimijat työskentelevät päivittäin sekä radikalisoitumiselle alttiiden henkilöiden että jo radikalisoituneiden henkilöiden kanssa. RAN järjestää useita teemakohtaisia työryhmiä etulinjan

toimijoille, jotta nämä voivat jakaa laajaa tietämystään, omakohtaisia kokemuksiaan ja lähestymistapojaan sekä vertaisarvioida toistensa työtä. RAN tuottaa myös julkaisuja, joita jaetaan etulinjan toimijoille. Julkaisut pitävät sisällään työryhmien kokouksista saatuja kokemuksia, oivalluksia ja suosituksia. (RAN 2021b.) RAN:n laatimassa ammattilaisten valmisteluasiakirjassa (Torben 2019, 15) kerrotaan, että työntekijöiden koulutuksessa tulisi olla tietoa radikalisoitumisprosessin tunnistamisesta ja siitä raportoinnista. Lisäksi työntekijöiden ymmärrystä tulisi lisätä siitä, että havainnointi ja tunnistaminen eivät tarkoita merkkien etsimistä radikalisoitumisesta. Enemmän tulee tarkkailla rikosentekijän käyttäytymisen muutosta. Se saattaa viitata siihen, että henkilö on omaksumassa ääriajattelua kannattavan maailmankuvaa sekä väkivallan käytön oikeuttamista. Työntekijän tulee osata välittää tietoja, tiedustelutietoja tai huolenaiheita radikalisoitumisen ja ääriajattelun tunnusmerkeistä. Lisäksi hänen tulee tietää mihin, miten ja kenelle tiedot välitetään käyttämällä selkeitä sekä tunnettuja viestintäkanavia, kuten lähetysjärjestelmiä, tieto- ja tiedusteluraportointijärjestelmiä, ja henkilöstön kokouksia. Työntekijälle tulee kartuttaa osaamista väkivaltaisesta ääriajattelusta ja radikalisoitumisprosessin paljastavista tunnusmerkeistä, joita voidaan havaita varhaisessa vaiheessa vankiloissa käyttämällä erityisiä indikaattoreita ja välineitä.

Ammattilaisten valmisteluasiakirjassa (Torben 2019, 16) suositellaan väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikosentekijöiden kanssa suoraan työskenteleville työntekijöille koulutusta ääriajatteluun ajautumisen ymmärtämiseen, radikalisoitumista ilmaisevien varoitusmerkkien ja piirteiden tunnistamiseen, tiedusteluarviointien suorittamiseen ja eettisten standardien noudattamiseen.

4.4 Radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan koulutukset eri puolilla Eurooppaa

Eri puolilla Eurooppaa radikalisoitumiseen liittyviä koulutuksia järjestetään yleensä hyvin käytännönläheisellä ja vuorovaikutteisella tavalla. Koulutuksissa hyödynnetään tapaustutkimuksia, erilaisia tehtäviä, audiovisuaalista materiaalia sekä muita työkaluja. (RAN 2019a, 20.)

Radicalisation Awareness Network (RAN 2021a) on laatinut suosituksia, mihin radikalisoitumiseen liittyvissä koulutuksissa tulisi kiinnittää huomiota. Ensimmäisenä tulisi laatia yhteiset määritelmät kaikkien työntekijöiden käyttöön. Toiseksi yhteinen jaettu kieli eli koulutusten järjestäminen kohdeyleisön kielellä ja yhteinen koulutusten viitekehys nähdään välttämättömänä koulutuksille. Kolmanneksi koulutuksessa tulee opettaa työntekijöitä esittämään avoimia kysymyksiä, keskustelemaan tuomitsematta ja olemaan tietoisia omista mielipiteistään. Neljänneksi tulee tuoda esiin epävarmuustekijät radikalisoitumiseen liittyen, etteivät radikalisoitumisprosessia koskevat selitykset ole yksinkertaisia. Viidenneksi tulee yhdistää koulutus paikallisiin instituutioihin, kuten poliisilaitos tai tuomioistuimien, ja ohjeistaa, kuinka raportoida

radikalisoitumisesta. Kuudenneksi kaikkien toimijoiden tulisi ymmärtää tarve luoda yhteinen näkemys radikalisoitumisesta omassa toimintaympäristössään. Seitsemänneksi tulee käyttää interaktiivisia lähestymistapoja, tapaustutkimuksia, ajantasaisia paikallisia materiaaleja, verkko-oppimista ja provosoivia lausuntoja keskustelujen lisäämiseksi. Kahdeksanneksi tulee muistuttaa, ettei radikalisoituneen tai sen riskissä olevan henkilön kanssa tulisi työskennellä vain yhden työntekijän toimesta. Yhdeksänneksi tulee harkita toimialakohtaisten ja monen toimialan yhteisten koulutusten välillä, mitkä olisivat toimivat tavat toteuttaa koulutusta.

YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaava toimisto (UNODC 2016, 32) muistuttaa omalta osaltaan tarpeista, mitä vankilan henkilökunnalle pidettäviä koulutuksia toteutettaessa tulee ottaa huomioon radikalisoitumisen ehkäisyyn liittyen. Toimiston mukaan on hyvä muistaa koulutusten räätälöinti paikalliseen ympäristöön sopivaksi, kun keskustellaan eri maiden ja alueiden hyvistä koulutustavoista. Lisäksi on tärkeää pohtia, voivatko kansainväliset strategiat ja käytännöt toimia kohdemaan kansallisella tasolla vai eivät. Koulutus tulee myös räätälöidä haasteiden, vastuiden ja valmiuksien mukaan eri sidosryhmät huomioiden, että koulutuksilla saavutetaan mahdollisimman suuri vaikutus.

Italiassa maan oikeusministeriön rangaistusosaston koulutustoimiston toimesta järjestetään vankilan ja yhdyskuntaseuraamusten työntekijöille kolmen päivän koulutusta. Puhujat on valittu koulutukseen heidän tietämyksensä, erityiskokemuksensa ja taustansa perusteella. Koulutus pitää sisällään opetusta (1) Islamin kulttuurisista ja uskonnollisista näkökohdista, (2) kansainvälisestä terrorismista, radikalisoitumisesta, ekstremististen ääriliikkeiden ideologiasta taustasta ja leviämisestä, ja (3) kansainvälisten terroristien vankeinhoidosta ja eri toimintatekniikoista. Koulutus keskittyy pääasiassa radikalisoitumisen ja käännytystoiminnan varhaiseen havaitsemiseen vankiloissa. Siinä kerrotaan, miten voidaan tunnistaa radikalisoitumista ilmentävät tunnusmerkit ja miten parantaa viranomaisten välistä tiedonvaihtoverkkoa. (RAN 2019c.)

Alankomaissa rikosseuraamusalan työntekijöille järjestetään koulutusta radikalisoitumisen vastaisen akatemian (Rijksopleidingsinstituut tegenaan Radicalisering, ROR) toimesta. Koulutusta järjestetään kahdella eri tavalla: yhden päivän koulutusta työntekijöille, joilla ei ole aiempaa tietämystä radikalisaatioon liittyen ja neljän päivän koulutus työntekijöille, joilla on jo tietämystä radikalisaatiosta. Koulutuksissa (1) lisätään tietoisuutta radikalisoitumisen ilmiöstä mukaan lukien sen laajuus sekä nykyinen uhkataso ja perusrakenteista epäiltyjen henkilöiden raportoimiseksi vankiloissa, (2) pyritään saamaan ammattilaiset tietoisiksi siitä, kuinka heidän radikalisoitumiseen liittyvät henkilökohtaiset näkemyksensä voivat vaikuttaa heidän ammatilliseen toimintaansa, ja (3) poistetaan ennakkoluuloja, jotka voivat estää

ammattilaisia toimimasta kohdatessaan potentiaalisesti radikalisoituvia henkilöitä, saattamalla työntekijät tietoisiksi taidoistaan ja osoittamalla, kuinka niitä voidaan käyttää. (RAN 2019d.)

Tšekissä on luotu vankilan henkilökunnalle kolmen (3) päivän työpajana toteutettava koulutusmoduuli. Koulutuksen järjestää Tšekin tasavallan poliisiakatemia yhteistyössä Tšekin vankeinhoidon kanssa ja kouluttajat ovat Poliisiakatemiasta, vankeinhoidosta sekä poliisin järjestäytyneen rikollisuuden vastaisesta keskuksesta (Euroopan komissio 2021). Koulutusmoduulissa tarjotaan (1) tietoa ääriilikkeistä, (2) vankilaviranomaisille välineitä tunnistaa radikalisoitumisen ja ääriilikkeiden merkit, (3) tietoa ääriilikkeiden ilmenemismuodoista vankiloissa ja miten kiinnittää huomiota radikalisoitumisprosessiin sekä yksilöiden rekrytointiin liittyviin kysymyksiin, (4) opetusta, miten tunnistaa radikalisoitumisen indikaattorit (5) tietoa tarkemmin määrittelemättömästä monialaisesta lähestymistavasta, joka perustuu kriminologiaan, psykologiaan ja sosiologiaan. Työpajamuotoisessa koulutuksessa käydään läpi (1) termien selitykset, kuten oikeistolaiset ääriilikkeet, vasemmistolaiset ääriilikkeet ja uskonnollisesti motivoituneet ääriilikkeet, (2) kuinka yksittäiset henkilöt voivat ilmaista erilaisia ääriilikehdintöjä ja kuinka poliittinen ideologia tai uskonnollinen vakaumus voi liittyä ääriilikkeisiin, (3) vankien radikalisoitumista sosiaalisen median, kuten Facebookin tai Twitterin kautta, ja (4) yleisimpiä symboleita (numeeriset, graafiset, lyhenteet jne.) sekä ääriilikkeisiin yleisesti liittyvät tatuoinnit. Työpaja sisältää myös käytännön harjoituksia, joissa osallistujien on tarkoitus käsitellä yhdeksää mallitilannetta. Harjoitusten avulla osallistujat pääsevät harjoittelemaan vasta hankkimiaan tietoja käytännössä. Mallitilanteissa jäljitellään aitoja tilanteita vankiloissa muun muassa varustamalla vankilasellejä erilaisilla symboleilla ja mahdollisilla radikalismiin liittyvillä merkeillä. (Vejvodová & Kolář 2020, 560.)

5 Kehittämistoiminnan menetelmät ja käytännön toteutus

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön toteutuksen lähtökohdat ja käytännön toteutus. Ensin kuvataan tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen esitellään valittua tutkimusmenetelmää ja kuvataan kehittämistoiminnan toteutus.

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli vastata tarpeeseen vahvistaa rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamista radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyen. Tarkoituksena oli kehittää koulutusta erilaisten tutkintokokonaisuuksien opiskelijoiden ja erilaisissa tehtävissä toimivien työntekijöiden tarpeisiin rikosseuraamusalalla olemassa olevien opetussuunnitelmien ja osaamisvaatimusten mukaisesti.

Tarve osaamisen vahvistamiselle on noussut esiin Sisäministeriön laatimassa periaatepäätöksessä. Siinä kerrotaan väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisyn vankiloissa ja vapautuvien vankien kanssa edellyttävän riittävän sekä säännöllisen koulutuksen tarjoamista henkilökunnalle aiheesta (Sisäministeriö 2020, 61). Tällaisen koulutuksen järjestäminen on asetettu yhdeksi Rikosseuraamuslaitokseen kuuluvan Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen tulostavoitteeksi vuosille 2021-2024. Koulutus on määritelty toteutettavaksi yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen Keskushallintoyksion kanssa (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2021b, 5). Virtanen ja Kivivuori (2018, 2) ovat todenneet katsauksessaan, että globaalin terrorismin kehityksen seurauksena on alettu pohtia radikalisoitumisen prosesseja myös länsimaissa. Suomessa on havaittu radikalisoitumiseen liittyvän rikollisuuden nousun merkkejä. Tästä syystä rikosseuraamusalan piirissä on luontevaa tuntea lisääntyvää mielenkiintoa radikalisoitumisen torjuntaa kohtaan. Kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelmassa (Sisäministeriö 2020, 60-64) tavoitteeksi on määritelty, että väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisy perustuu osaamiseen sekä tutkittuun tietoon. Erilaiset perus- ja täydennyskoulutukset sisältävät verrattain vähän sellaisia oppimiskokonaisuuksia, joiden avulla saadaan suoraan valmiuksia väkivaltaisen radikalisoitumisen ennalta ehkäisyyn. Koulutuksille tulee asettaa selkeitä tavoitteita ja prioriteetteja.

Opinnäytetyön tavoitteena oli yhteiskehittämisen menetelmin tunnistaa rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamistarpeita ja löytää keinoja työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan. Osaamistarpeiden tunnistamista ja keinojen löytämistä varten hyödynnettiin toimintatutkimusta.

Oikein muotoiltu tutkimuskysymys muodostaa tutkimuksen ytimen. Tutkimuskysymyksissä joustavuus on hyväksi laadullisessa tutkimuksessa. Ne myös ohjaavat tutkimuksen prosessia. (Kananen 2014, 44.) Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat:

1. Mitä osaamista rikosseuraamusalan työntekijät tarvitsevat työssään radikalismien ja väkivaltaisen ekstremismin teemaan liittyen?
2. Miten työntekijöiden osaamista vahvistetaan radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyen?

5.2 Toimintatutkimus tutkimusstrategiana

Opinnäytetyönä toteutettu kehittämistoiminta toteutettiin toimintatutkimuksena yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen eri toimipaikkojen työntekijöiden kanssa, joista koottiin kehittämisryhmä. Tarkoituksena oli hyödyntää toimintatutkimusta rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi. Kehittämisryhmän avulla löydettiin tarkoituksenmukaisia osaamisvaatimuksia ja -sisältöjä vahvistamaan rikosseuraamusalan opiskelijoiden ja radikalisaation

kanssa tekemisissä olevien työntekijöiden osaamista radikalisoituneiden tai radikalisoitumisen uhatta olevien yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden sekä vankien kanssa työskentelyyn.

Toimintatutkimuksessa organisaation tavoitteena on monesti itseymmärryksen lisääminen, konkreettiset muutokset ja niiden vieminen käytäntöön (Puusa & Juuti 2020, 268). Toimintatutkimuksella voidaan löytää tietoa, jonka avulla on mahdollista tehdä asiat paremmin sekä kehittää käytänteitä. Sen ytimessä ovat sekä oppiminen että kehittäminen. Toimintatutkimuksen avulla saadaan myös nostettua implisiittinen, hiljainen tieto tietoisuuteen sekä keskusteluun. (Heikkinen 2018, 215-216.)

Toimintatutkimuksessa toimijat valitaan niin, että he tarjoavat mahdollisimman hyvin tietoa tutkimusongelman ratkaisun kannalta. Heidät valitaan niistä sidosryhmistä, joihin tutkittava asia liittyy. (Kananen 2014, 48-49.) Tässä opinnäytetyössä kehittämistoimintaan osallistuneet valittiin niin, että rikosseuraamusalalla oleva tieto työntekijöiden tarpeista radikalisoitumisen tunnistamisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan osaamisen vahvistamiseksi saatiin mahdollisimman hyvin esiin. Kehittämisryhmään valikoitui kahdeksan henkilöä. Toimijoiksi valikoitui mahdollisimman monipuolisesti käytännön tason työtä tekeviä ja erityisesti radikalisaatioon erikoistuneita asiantuntijoita, joilla on osaamista vankilatyöstä, yhdyskuntaseuraamustyöstä ja / tai arviointityöstä. Kehittämisryhmän jäsenillä oli työkokemusta toimipaikallisesti vankilasta, yhdyskuntaseuraamustoimistosta, arviointikeskuksesta ja / tai keskushallintoyksiköstä. Samoin osa kehittämisryhmän jäsenistä oli tutkinut radikalisaatiota monesta eri näkökulmasta rikosseuraamusalaan liittyen joko Rikosseuraamuslaitoksen omassa projektissa väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen tunnistamiseksi tai korkeakouluopintojen puitteissa. Toimintatutkimus mahdollisti näiden kehittämistoimintaan osallistuneiden asiantuntijoiden hyödyntämisen rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi.

Toimintatutkimuksella pyritään konkreettiseen muutokseen yhteiskunnallisissa haasteissa. Eri-tyispiirteenä toimintatutkimukselle on tutkimuksen sekä tutkittavan todellisuuden välisen suhteen hahmottuminen erityisellä tavalla. Olennaista on paitsi tuottaa uutta tietoa myös pyrkiä mahdollisimman reaaliaikaisesti asiantilojen edistykselliseen muutokseen tutkimuksen avulla. (Kuula 1999, 9-11.)

Toimintatutkimus yhdistää teoreettisen osaamisen ja tieteen kielen osaksi työorganisaatioiden käytännön kontekstiosaamista. Teorian näkökulma ja tutkittava yhteisö ovat toisiaan täydentäviä toimintatutkimuksen osia. (Puula & Juuti 2020, 276.) Toimintatutkimuksessa ymmärrys ja tulkinta lisääntyvät prosessimaisesti vähitellen. Toisin kuin tutkimuksessa perinteisesti pohditaan, miten asiat ovat, toimintatutkimuksessa ajatuksena on, miten asiat ovat olleet ja mihin ne ovat menossa. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2010, 36.)

Toimintatutkimuksen ajatellaan olevan itsereflektiivinen kehä. Siinä toiminta, toiminnan havainnointi, reflektointi ja uudelleensuunnittelu seuraavat syklisesti toisiaan. Toisaalta suunnittelu, toiminta ja arviointi lomittuvat toisiinsa niin, että niitä on vaikea ja ehkä myös tarpeetonta erottaa toisistaan. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2010, 35, 80.)

5.3 Kehittämistoiminnan käytännön toteutus

Opinnäytetyön käytännön toteutus jakaantui alkuvaiheen työskentelyyn ja kehittämisryhmän työpajatyöskentelyyn. Alaluvuissa käydään läpi tarkemmin käytännön toteutuksen eteneminen.

5.3.1 Kehittämistoiminnan alkuvaihe

Opinnäytetyön aihe sai alkunsa Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen tulossopimuksesta vuodelle 2021-2024. RSKK:n tavoitteena on järjestää radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyvää koulutusta rikosseuraamusalan työntekijöille yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen Keskushallintoyksikön kanssa. Opinnäytetyön tehtäväksiannettiin RSKK:n johtajalta joulukuussa 2020. Opinnäytetyön käytännön kehittämistoiminta toteutettiin etäyhteyksien välityksellä vallitsevan COVID-19 koronavirustilanteen vuoksi. Työskentely tapahtui Skype for business videoneuvotteluohjelman avulla.

Opinnäytetyönä toteutettava kehittämistoiminnan käytännön toteutus aloitettiin kartoittamalla opettajien näkemyksiä sen hetkisten opintojaksojen opetussisällöistä liittyen radikalisoitumisen ehkäisemiseen, rikosseuraamusalan opiskelijoiden osaamistarpeiden vastaavuudesta opetussisältöihin sekä aiempien määriteltyjen osaamistavoitteiden parempaa vastaavuutta jatkossa rikosseuraamusalan tulevien työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi. Alukartoituksen jälkeen kehittämistoimintaa jatkettiin kehittämisryhmän työpajatyöskentelynä.

Radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin opetuksen nykytilanteen kartoittamiseksi sekä sen jatkotarpeiden pohtimiseksi järjestetty Skype-kokous toteutettiin helmikuun 2021 alussa. Kokoukseen osallistui kyseisten opetussisältöjen opetuksesta vastaavat kolme RSKK:n opettajaa, joista kaksi vastaavat Rikosseuraamusalan tutkintokoulutuksen opetuksesta ja yksi sekä tutkintokoulutuksen että rikosseuraamusalan sosionomikoulutuksen opetuksesta. Kokouksessa pohdittiin vastauksia kysymyksiin, mikä eri opetuskokonaisuuksien tavoite ja tarkoitus on, mitä opiskelijoiden tulee osata, mitä asioita opetetaan jatkossa missäkin kokonaisuudessa, mitä valmista opetusmateriaalia on käytettävissä ja mitä tarpeita opetuksen suhteen on jatkossa. Näillä kysymyksillä pyrittiin kartoittamaan, mitä osaamistarpeita on opettajien näkemysten mukaan rikosseuraamusalan opiskelijoilla sekä miten kyseisen

kohderyhmän osaamista voitaisiin vahvistaa vastaamaan paremmin tavoitteita. Kokouksesta saatiin tarpeellista aineistoa kehittämisryhmän työpajatyöskentelyn pohjaksi.

5.3.2 Kehittämisryhmän työpajatyöskentely

Kehittämisryhmän työpajatyöskentelyä varten pidettiin Skype-kokous Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön erityisasiantuntijan kanssa helmikuun 2021 puolivälin jälkeen. Erityisasiantuntija työskentelee keskushallintoyksikössä turvallisuuden tehtäväalueella ja hän vastaa muun muassa radikalisaatioon liittyvistä asioista rikosseuraamusalalla. Erityisasiantuntijan kanssa pidetyssä kokouksessa suunniteltiin, ketkä työntekijät Rikosseuraamuslaitokselta kutsutaan mukaan kehittämisryhmään ja millä tavalla kehittämisprosessia viedään eteenpäin. Samoin kokouksessa sovittiin alustavasti kehittämisryhmän työpajojen ajankohdat. Kehittämisryhmän jäseniksi koottiin Rikosseuraamuslaitoksen Keskushallintoyksikön turvallisuuden tehtäväalueella työskentelevä erityisasiantuntija, Rikosseuraamuslaitoksen viisi alueellista radikalisoitumiseen erikoistunutta suunnittelijaa sekä kaksi radikalismiin maisteriopinnoissaan erikoistunutta Rikosseuraamuslaitoksen työntekijää, jotka työskentelevät rikosseuraamusalan eri yksiköissä. Kehittämisryhmän muodosti näin ollen kahdeksan ihmistä.

Varsinaista kehittämisryhmän työpajatyöskentelyä toteutettiin kahdesti etäyhteyksin maaliskuussa 2021. Kaikki kehittämisryhmän jäsenet pääsivät osallistumaan molempiin työpajoihin. Työpajatyöskentelyn tukena käytettiin verkossa toimivaa Miro-alustaa, joka mahdollisti jokaisen kehittämisryhmän jäsenen aktiivisen ja itsenäisen osallistumisen virtuaalisia muistilappuja käyttäen.

Ensimmäinen työpaja toteutettiin maaliskuun 2021 puolivälissä. Työpajaa ennen kehittämisryhmän jäsenille lähetettiin RSKK:n opettajien kokouksesta koostettu materiaali. Lisäksi opinäytetyön tekijä kokosi Euroopan tasolta tietoa, mitä eri lähteet suosittelevat työntekijöiden koulutussisällöiksi ja mitä esimerkkejä koulutuksista on Euroopassa. Lähteinä käytettiin Euroopan neuvoston käsikirjaa ja Radicalisation awareness networkin (RAN) materiaaleja. Opinäytetyön tekijä kokosi myös tämänhetkisen radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan opetus- ja koulutustarjonnan sekä opetus- ja koulutussisällöt Suomen rikosseuraamusalalla yhteen. Kootut tiedot Euroopan tason koulutussuosituksista, koulutusesimerkit sekä Suomen rikosseuraamusalan opetus- ja koulutustiedot lähetettiin kehittämisryhmälle ennen ensimmäistä työpajaa.

Ensimmäisen työpajan aluksi kaikki ryhmän jäsenet esittelivät itsensä. Esittelykierroksen jälkeen opinäytetyön tekijä esitteli opinäytetyön aiheen ja tarkoituksen, työpajatyöskentelyn tarkoituksen ja tavoitteet, ennakkoon lähetetyt materiaalit sekä perehdytti jäsenet

käyttämään Miro-alustaa. Miro-alustan käyttö luonnistui jokaiselta ryhmän jäseneltä nopeasti, vaikka kukaan ei ollut käyttänyt alustaa ennen työpajatyöskentelyä (Kuva 2).

Kuva 2: Ensimmäisen työpajan Miro-alusta

Työpajatyöskentelyssä jokainen ryhmän jäsen kirjoitti itsenäisesti ajatuksiaan Miro-alustalla virtuaalisille muistilapuille valmiiden kysymysten alle. Samalla keskustelua käytiin Skypen välityksellä ja pohdittiin myös yhdessä aiheita. Työkaluna ajatusten ja ideoiden työstämisessä käytettiin Aivoriihi-menetelmää. Aivoriihi on menetelmänä luova ongelmanratkaisun keino, jonka ajatuksena on, että määrä tuottaa laatua. Aivoriihin avulla voidaan osallistaa kehittämisryhmän kaikki jäsenet. Sitä käyttämällä voidaan kehittää suuri määrä ideoita ja ideana onkin, että kaikki ideat kirjataan ylös. (Innokylä.) Ideana muistilapuille kirjoittamisessa oli se, että jokainen kehittämisryhmän jäsen sai kirjoittaa niin paljon ajatuksia ylös, kuin keksi. Ryhmän ensimmäisenä tehtävänä oli vastata kysymykseen, mitä osaamistarpeita on huomattu työntekijöillä ja mitä tietoa työntekijät tarvitsevat radikalisoitumisen ennaltaehkäisemiseksi sekä väkivaltaisen ekstremismin torjumiseksi. Kun ensimmäiseen kysymykseen ei syntynyt enempää muistilappuja, siirryttiin vastaamaan toiseen kysymykseen. Toisena kysymyksenä oli, minkälaisia eritasoisia opintoja ja opintokokonaisuuksia jatkossa tarvitaan opetukseen/täydennyskoulutukseen. Kolmantena kysymyksenä ensimmäisessä työpajassa oli, mitä asioita

opetetaan jatkossa missäkin kokonaisuudessa. Kaikki kehittämisryhmän jäsenet osallistuivat aktiivisesti muistilappujen kirjoittamiseen. Työpaja kesti yhteensä kaksi (2) tuntia ja sen päätteeksi kysyttiin suullista palautetta työskentelystä. Palautteet olivat positiivisia ja kaikki jäsenet olivat valmiita jatkamaan työskentelyä myös toisessa työpajassa. Työskentelyn lopussa sovittiin, että opinnäytetyön tekijä kokoaa tietoa mahdollisista radikalisoitumisen ehkäisemiseen liittyvien koulutusten järjestämisen suosituksista eri puolilta Eurooppaa kooten erityisesti mahdollisia RAN:n suosituksia.

Ensimmäisen työpajan jälkeen opinnäytetyön tekijä kirjoitti yhteenvedon Miro-alustan muistilapuista ja lähetti sen kaikille kehittämisryhmän jäsenille. Hän kokosi myös tietoa RAN:n suosituksista koulutuksen järjestämiseen liittyen ja otti selvää kahden ulkomaisen rikosseuraamusalan työntekijöille suunnatun radikalisoitumisen ehkäisemisen verkkokoulutuksen sisällöstä. Samoin opinnäytetyön tekijä kokosi yhteen Rikosseuraamuslaitoksen radikalisoitumisen ehkäisemisen vuoden 2019 verkkokoulutuksen palautteiden kehitysehdotukset ja hyvät kokemukset. Verkkokoulutus oli tarkoitettu kaikille rikosseuraamusalan työntekijöille. Kootut tiedot suosituksista ja palautteista lähetettiin kehittämisryhmälle ennen toista työpajaa.

Toinen työpaja toteutettiin maaliskuun 2021 lopussa (Kuva 3). Työskentelyn aluksi opinnäytetyön tekijä esitteli yhteenvedon ensimmäisestä työpajasta, kootut tiedot suosituksista radikalisoitumisen ehkäisemisen koulutusten järjestämiseen ja kahteen ulkomaiseen verkkokoulutukseen liittyen sekä kootut tiedot aiemman verkkokoulutuksen palautteista. Tämän jälkeen siirryttiin Miro-alustalle kirjoittamaan ajatuksia kolmeen kysymykseen.

Kuva 3: Toisen työpajan Miro-alusta

Miro-alustalle oli koottu kysymysten ja tyhjen muistilappujen viereen ajatuskuplia, joissa oli kirjoituksia ensimmäisen työpajan yhteenvedosta. Näin ensimmäisen työpajan ajatukset olivat jatkuvasti esillä toisen työpajan kysymyksiä miettiessä. Ryhmän ensimmäinen tehtävä oli vastata kysymykseen, kuka tekee ja mitä työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi. Tarkoituksena oli miettiä eri Rikosseuraamusalan toimijoiden roolia osaamisen vahvistamisessa. Toisena kysymyksenä oli, miten opetus ja täydennyskoulutus rakennetaan. Kolmantena kysymyksenä pohdittiin, mistä tietoa kerätään työntekijöiden osaamisen vahvistamiseen tähtääväan koulutukseen ja minkälaista sisältöä koulutuksissa voisi olla sekä missä muodossa. Toisen työpajan lopuksi kehittämisryhmän jäsenille jaettiin palautekyselylinkki Webropol -kyselysovelluksen kautta tehtyyn palautekyselyyn. Kyselyyn vastasi kuusi ryhmän jäsentä. Työpajatyöskentelyn jälkeen opinnäytetyön tekijä teki yhteenvedon toisen työpajan muistilapuille kirjoitetuista asioista ja lähetti sen kehittämisryhmän jäsenille.

5.4 Aineiston käsittely ja analyysi

Tämän opinnäytetyön tutkimusaineisto koostui dokumenteista, joita kehittämistyön prosessissa syntyi. Toimintatutkimuksellisen aineiston kehittämistoiminnassa toimivat RSKK:n opettajien kokouksen aineisto, kehittämisryhmän yhteinen työpajatyöskentelyssä Miro-alustalla kerätty aineisto sekä opinnäytetyön tekijän kenttäpäiväkirja. Miro-alustalta sai kerättyä

suoraan kehittämissyhmäläisten itse kirjoittamaa kirjallista materiaalia muistilappujen muodossa. Aineiston tavoitteena oli saada tietoa osaamistarpeista sekä tarvittavista pedagogisista tarpeista osaamisen vahvistamista varten.

Aineiston kerääminen ja analysointi tapahtuvat samanaikaisesti toimintatutkimuksessa (Kananen 2014, 102). Laadullisessa tutkimuksessa aineisto kerätään monesti useassa vaiheessa, joten analyysiä tehdään myös koko tutkimusprosessin ajan (Puusa & Juuti, 2020, 146). Tässä opinnäytetyössä ensimmäisenä pidetty opettajien kokous tuotti materiaalia seuraavan vaiheen kehittämissyhmän ensimmäiseen työpajaan ja ensimmäinen työpaja puolestaan tuotti materiaali toiseen työpajaan. Aineiston kerääminen ja analysointi tapahtuivat samaan aikaan toimintatutkimuksen edetessä vaiheesta toiseen.

Kenttätyön aikana on hyvä tehdä muistiinpanoja kehittämiskohteesta. Kenttäpäiväkirjaan kirjataan välittömästi tai mahdollisimman pian havainnot, sillä tapahtumat ja niiden yksityiskohdat unohtuvat nopeasti. Kenttätyössä tietoa tulee jatkuvasti lisää, jonka vuoksi ilman päiväkirjaan kirjaamista osa huomioista voi unohtua. (Kananen 2014, 85.) Tässä opinnäytetyössä oli käytössä kenttäpäiväkirja välittömien kommenttien kirjaamiseen, etteivät hyvät puheenvuorot ja keskustelujen aiheet päässeet unohtumaan. Luonnollisessa keskustelussa nousseet ideat kehittämistyön materiaalien lisäksi olivat tärkeitä kokonaisuuden hahmottamisen kannalta. Ideat kirjattiin kenttäpäiväkirjaan, sillä kaikkea keskustelua ei luonnollisesti muistettu kirjata ylös työpajojen dokumentteihin.

Laadullisen tutkimuksen analysoinnissa yhdistyvät analyysi ja synteesi, jolloin valitun menetelmän mukaisesti kerätty aineisto pilkotaan osiin. Tämän jälkeen tehdään synteesejä kootun aineiston pohjalta ja kootaan jälleen aineisto uudelleen. Uudelleen kootusta aineistosta tehdään lopulta johtopäätöksiä. (Puusa & Juuti 2020, 146.) Tässä opinnäytetyössä käytettiin laadullisen aineiston analysoinnissa analyysimenetelmänä sisällönanalyysiä. Tavoitteena oli löytää toiminnan logiikka tutkimusaineistosta etsimällä merkityssuhteita ja merkityskokonaisuuksia, joista tehtiin sanallisia tulkintoja. (Vilkkä 2015, 163-164.) Laadulliselle aineistolle on tunnusomaista luokitella havainnot ryhmittelemällä ne erilaisiin kategorioihin. Tämä vaihe on teemoittelua. Teemoittelun vaiheessa keskitytään tarkastelemaan aineiston eri osien yhteisiä piirteitä. (Puusa & Juuti 2020, 152.) Teemoittelu jäseni työpajatyöskentelyssä syntyvää aineistoa helpommin analysoitavaan muotoon. Lisäksi se auttoi yhdistämään eri työpajoista saatua tietoa, sillä osa ensimmäisen työpajasta kerätystä aineistosta liittyi toisessa työpajassa käsiteltyihin aiheisiin.

Laadullisessa tutkimuksessa päämääränä on päästä aineiston analyysissä onnistuneisiin tulkitoihin. Onnistuneessa tutkimuksessa päästään tulosten jälkeen korkeammalle abstraktitasolle, niin sanottuun abstrahointiin. Tämä tarkoittaa sitä, että aineiston yksitaitapauksista

irrottaudutaan ja lausutaan niistä jotain ylemmällä tasolla samoin kuin raakahavainnot yhdistetään metahavainnoiksi. (Puusa & Juuti 2020, 148.)

6 Kehittämistoiminnan tulokset

Tässä luvussa kuvataan kehittämistoiminnan tulokset. Tulokset kuvataan työpajatyöskentelyn kysymysten mukaisesti.

6.1 Työntekijöiden osaamistarpeet

Ensimmäisessä työpajassa pohdittiin, mitä osaamistarpeita on havaittu työntekijöillä sekä mitä tietoa työntekijät tarvitsevat radikalisoitumisen ennaltaehkäisemiseksi ja väkivaltaisen ekstremismin torjumiseksi (Kuva 4). Vastauksissa voitiin erottaa kuusi eri teemaa työntekijöiden osaamistarpeiksi: radikalisoitumisen perusteet, radikalisoitumiseen liittyvät aatteet ja ideologiat, radikalisoitumisen tunnistamisen työmenetelmät, radikalisoitumisen ulkoiset tunnusmerkit ja symbolit, ammatillisuus radikalisaatioissa sekä tiedonhankinta ja yhteistyö.

Kuva 4: Työntekijöiden osaamistarpeiden kuvaaminen muistilapuille Miro-alustalla

Radikalisoitumisen perusteisiin liittyviä osaamistarpeita havaittiin paljon. Työpajatyöskentelyn tulosten mukaan työntekijät tarvitsevat tietoa perusasioista, käsitteistä ja eri teorioista radikalisoitumiseen liittyen. Tarvitaan tietoa ylipäänsä, mitä radikalisoituminen on ja milloin se on haitallista eli radikalisoitumisen erottaminen väkivaltaisesta radikalisoitumisesta.

Työntekijät tarvitsevat tietoa huolestuttavien ajatusten erottamisesta huolestuttavasta toiminnasta sekä itsetunto-ongelmien merkityksestä radikalisoitumisessa. Lisäksi tarvitaan keskustelua erilaisista ajattelutavoista, maailmankuvista ja kulttuureista. Tarvitaan ymmärrystä erilaisista toimintatavoista ja linjauksista eri tilanteissa. Tarvitaan tietoa vankilassa esiintyvistä erityispiirteistä ja ulkoisista piirteistä, jotka nousevat esiin radikalisoitumisprosessissa. Työntekijöiden ymmärrystä tulee lisätä väärin positiivisten ja väärin negatiivisten tulkintojen tekemisen haitallisuudesta liittyen yksilön mahdolliseen radikalisoitumiseen. Samalla tulee vahvistaa työntekijöiden osaamista, miten vääriä radikalisoitumiseen liittyviä tulkintoja voi välttää. Osaamisessa tulee korostaa sitä, että jokaisen työntekijän perustyön huolellinen suorittaminen sekä vankien tai asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu ovat tärkeitä asioita ja että radikalisoitumisen havaitsemiseen liittyvä työ on vain osa radikalisoitumisen ennaltaehkäisyn kokonaisuutta. Työntekijöiden tulee osata nähdä yhteyksiä puoluepoliittisen toiminnan ja radikalisoitumisen välillä sekä nähdä yhteyksiä myös järjestäytyneen rikollisuuden ja poliittisen toiminnan välillä. Yleisenä huomiona työpajatyöskentelyssä todettiin, että radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyvän peruskoulutuksen tulee olla riittävän konkreettista eikä liian teoreettista.

Radikalisoitumiseen liittyviä aatteita ja ideologioita koskevia osaamistarpeita löytyi viisi. Työntekijöiden ajateltiin tarvitsevan perustietoa uskonnosta ja ideologioista. Lisäksi he tarvitsevat tietoa kulttuurien tunnistamiseen ja yleisesti lisää kulttuuritietämystä. Työntekijöiden tulee oppia tunnistamaan, mikä ihmisen toiminnassa on osa kulttuuria ja mikä ei. Lisäksi työntekijöiden tulee osata erottaa tavanomainen uskonnon harjoittaminen tai aatteellinen toiminta radikalisoitumisesta ja ekstremismistä.

Työntekijöiden osaamistarpeista radikalisoitumisen tunnistamisen työmenetelmiä ja radikalisoituneen kanssa työskentelyä koskevia tarpeita havaittiin viisi. Työntekijöiden tulee saada apuvälineitä radikalisoitumisen tunnistamiseen. Heidän tulee myös saada vinkkejä erilaisiin vankien tai asiakkaiden haastattelutilanteisiin ja tiedonhankintaan sekä valmiiksi listattuja apukysymyksiä niihin. Työntekijöiden tulee myös saada tietämystä siitä, miten mahdollinen radikalisoituminen otetaan puheeksi vangin tai asiakkaan kanssa.

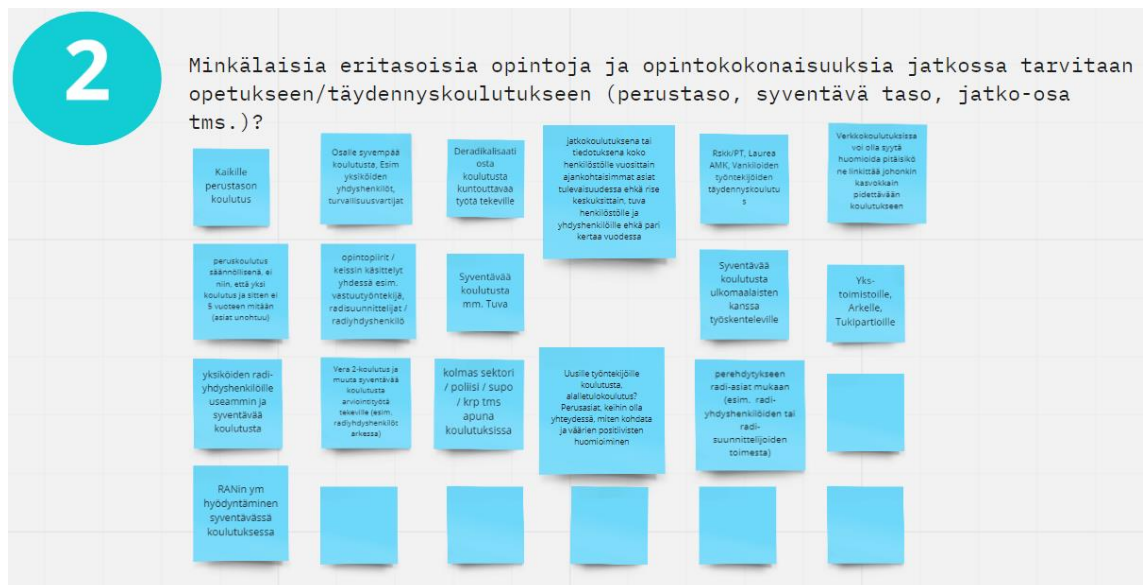
Radikalisoitumisen ulkoisiin tunnusmerkkeihin ja symboleiden havaitsemiseen liittyviä osaamistarpeita löytyi viisi. Työntekijöiden tulee saada osaamista radikalisoitumiseen viittaavien logojen tunnistamiseen. Lisäksi heille tulee lisätä osaamista matalan kynnyksen havainnointiin ja siihen, mitä havaintojen jälkeen tulee tehdä. Työntekijöiden tulee osata havaita radikalisoitumista tuomitun käytöksestä, muuttuuko siinä jokin ja mihin suuntaan. Lisäksi työntekijöiden tulee tietää, kehen heidän tulee olla yhteydessä, jos heillä herää huoli vangin tai asiakkaan mahdollisesta radikalisoitumisesta.

Työpajassa kirjattiin paljon asioita ammatillisuutta radikaalisuudessa koskeviin osaamistarpeisiin. Työntekijöiden tulee tietää, miten heidän tulee toimia leimaamatta ja syrjimättä vankia tai asiakkaita. Heidän tulee osata toimia avoimesti ja läpinäkyvästi. Lisäksi työntekijöiden omaa aatemaailmaa ja arvoja tulee haastaa. Työntekijöille tulee lisätä tietoa siitä, mitä kulttuurisensitiivinen työ on. Heidän tulee osata asianmukainen, tasa-arvoinen ja tasapuolinen vangin tai asiakkaan kohtelu. Työntekijöiden tulee myös ymmärtää työssään epäkohtiin puuttumisessa ihmisoikeuksien noudattamisen merkitys radikalisoitumisen ehkäisemiseksi. Heidän tulee osata havaita kaikenlainen rasistinen ja syrjivä käytös sekä puuttua siihen. Työntekijöiden tulee osata kiinnittää huomiota erityisesti ulkomaalaisten vankien tai asiakkaiden rangaistuksen suorittamiseen liittyvään perehdyttämiseen. Heidän tulee osata riittävien tulkkipalveluiden käyttö, että he voivat varmistua vangin tai asiakkaan asioiden ymmärtämisestä, mikä lisää yhdenvertaista kohtelua.

Tiedonhankintaa ja yhteistyötä koskevia kirjauksia tehtiin työpajassa kaksi kappaletta. Yhden kirjauksen mukaan työntekijöiden tulee saada osaamista tietojen välitykseen ja sen merkityksen ymmärtämiseen. Lisäksi työntekijöiden tulee saada osaamista siihen, miten yhteistyötä tehdään ja kenen kanssa, kuten kolmas sektori ja muut viranomaiset.

6.2 Työntekijöiden osaamistarpeet koulutusasteen mukaan

Ensimmäisessä työpajassa haettiin vastauksia siihen, minkälaisia osaamistarpeita eri koulutusasteilla tarvitaan jatkossa erilaisten työntekijöiden tarpeisiin. Tuloksiksi saatiin, että rikosseuraamusalan koulutuksissa tulee olla perustason opetusta (ydinosaaminen) radikalismiin ja esktrémismiin liittyen sekä sen lisäksi tulee tarjota syventävää koulutusta, joka voi olla täydentävää, jatko- tai erikoistumiskoulutusta (Kuva 5).

Kuva 5: Työntekijöiden osaamistarpeiden kuvaaminen eri koulutusasteilla Miro-alustalla

Perustason osaamista eli ydinosaamista koskevaa työntekijöiden osaamista toivottiin työpaikassa kaikille rikosseuraamusalan työntekijöille. Sitä ajateltiin olevan hyvä tarjota jo opiskeluvaiheessa rikosseuraamusalan tutkinto-opiskelijoille ja Laurean ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoille sekä tarjota koulutusta myös töissä oleville työntekijöille heidän koulustaustastaan tai ammattinimikkeestään riippumatta. Radikalisoitumiseen liittyvää ydinosaamista tarvitsevat kaikki uudet työntekijät ja näin ollen radikalisoitumisen ehkäisemiseen liittyvä osaaminen tulee olla osa uuden työntekijän perehdytystä, ellei työntekijällä ole ennestään tätä osaamista. Muistilapuille tehtyjen kirjausten mukaan ydinosaamista tulisi lisätä myös rikosseuraamusalan opintopiireissä, joissa erilaiset aidot vanki- ja asiakastapaukset voisivat tuottaa ymmärrystä radikalisoitumiseen ja sen ehkäisyyn liittyen. Ydinosaamista koskevassa osaamisessa olisi työpaikassa saatujen tulosten mukaan hyvä ottaa huomioon erilaisten rikosseuraamusalan työpaikkojen, kuten arviointikeskuksen, yhdyskuntaseuraamustoimiston ja tukipartion erityispiirteet. Deradikalisaatioon liittyvistä asioista havaittiin olevan tärkeä kouluttaa erityisesti kuntouttavaa työtä tekeviä työntekijöitä.

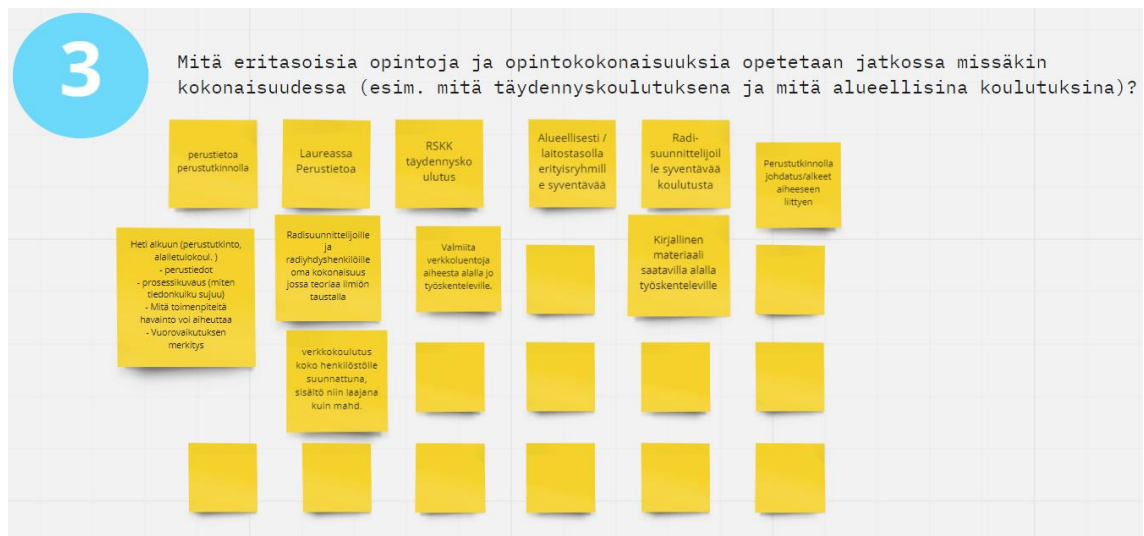
Syventävää osaamista koskevassa tasossa koettiin olevan tärkeää huomioida koulutusten tiheys, joten sitä tulee tarjota useammin ja siihen tulee sisällyttää laaja-alaisempaa tietoa kuin perustason osaamisessa. Erikoisosaamista tarvitsevia työntekijöitä kirjattiin olevan muun muassa työpaikkojen turvallisuuden yhdysheiköt ja turvallisuusvartijat. Osana erikoisosaamistarpeita ajateltiin olevan VERA-2R-arviointivälineen käytön osaaminen. VERA-2R on näyttöön perustuva riskinarviointiväline, joka on erityisesti suunniteltu arvioimaan terrorismiin ja väkivaltaiseen ekstremismiin liittyviä riskejä (VERA-2R 2021). VERA-2R-koulutusta ja muuta erikoisosaamisen koulutusta tulisi antaa arviointityötä tekeville työntekijöille. Lisäksi

erikoisosaamisen koulutusta tulisi antaa ulkomaalaisten vankien tai asiakkaiden kanssa työskenteleville työntekijöille.

Jatkokoulutusta koskevia kirjauksia tehtiin työpajassa kolme. Jatkokoulutuksena tai tiedotuksena tulisi antaa kaikille työntekijöille vuosittain ajankohtaisimmat asiat radikalisoitumisen ehkäisemiseen liittyen. Niitä voitaisiin järjestää eri rikosseuraamusalueittain isommalle henkilöstömäärälle kerrallaan. Jatkokoulutuksena tulisi antaa turvallisuusvartijoille ja muille turvallisuudesta vastaaville henkilöille ajankohtaisimmat tiedot noin kaksi kertaa vuodessa.

6.3 Työntekijöiden oppimissisällöt eri koulutusasteilla

Ensimmäisen työpajan viimeinen kysymys koski eri koulutusasteiden oppimissisältöjä. Työpajassa hahmotettiin, miten työntekijöiden osaamista voitaisiin vahvistaa erilaisilla koulutusasteilla ja miten sitä voitaisiin järjestää parhaiten koulutusta järjestävien eri toimijoiden kesken (Kuva 6).

Kuva 6: Työntekijöiden oppimissisältöjen kuvaaminen eri koulutusasteilla Miro-alustalla

Työpajassa ideoitiin, että ydinosaamisen oppimissisältöä, kuten johdatusta radikalisoitumisen ehkäisyyn liittyen annettaisiin rikosseuraamusalan tutkinnolla ja Laurean sosionomikoulutuksessa. Samoin edellä olevan kaltaista ydinosaamisen oppimissisältöä ajateltiin olevan tärkeä saada työntekijöille heti rikosseuraamusalalle tulon jälkeen erimerkiksi alalietulo-koulutuksen yhteydessä. Alalietulo-koulutus on RSKK:n järjestämää täydennyskoulutusta rikosseuraamusalan työntekijöille, minkä oppimissisältönä on rikosseuraamusalan perustehtävien hoitamisen kannalta oleellisia osa-alueita.

Tuloksissa tuli ilmi se, että Rikosseuraamuslaitoksen alueellisille radikalisoitumiseen erikoistuneille suunnittelijoille ja radikalisoitumisen ehkäisyyn liittyville yhdyshenkilöille tulisi tarjota oma koulutuskokonaisuutensa radikalisoitumisen ehkäisyyn liittyen. Kokonaisuudessa annettaisiin muun muassa syventävää teoriaosaamista radikalisaatiosta ilmiönä ja sen taustatekijöistä.

RSKK:n ajateltiin olevan hyvä toimija järjestämään ydinosamisen täydennyskoulutusta rikosseuraamusalan työntekijöille. Työpajassa ideoitiin, että myös verkkokoulutus voisi olla toimiva keino kaikkien työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi. Koulutuksen sisältö voisi olla mahdollisimman laaja ja kattava. Rikosseuraamusalalla työskenteleville työntekijöille voisi myös suunnitella valmiita verkkoluentoja sekä kirjallista koulutusmateriaalia radikalisoitumisen ehkäisemisestä ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnasta. Lisäksi rikosseuraamusalalla voisi järjestää alueellisesti tai työpaikkakohtaisesti syventävää ja juuri tiettyä työpaikkaa erityisesti koskevaa koulutusta.

6.4 Koulutusvastuut koulutusta järjestävien rikosseuraamusalan eri toimijoiden kesken

Toisen työpajan ensimmäisellä kysymyksellä haettiin vastauksia rikosseuraamusalan eri toimijoiden vastuisiin työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi radikalisoitumisen ehkäisemisessä ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnassa (Kuva 7). Kehittämiss ryhmän jäsenet kirjasivat ylös Miro-alustalle kolme eri toimijaa, joiden vastuulla opetus ja koulutus voisi olla. Toimijoiksi nimettiin RSKK, keskushallintoyksikkö sekä alueelliset radikalisoitumiseen erikoistuneet suunnittelijat. Lisäksi työpajassa mietittiin, mitä kaikki toimijat voisivat tehdä yhdessä.

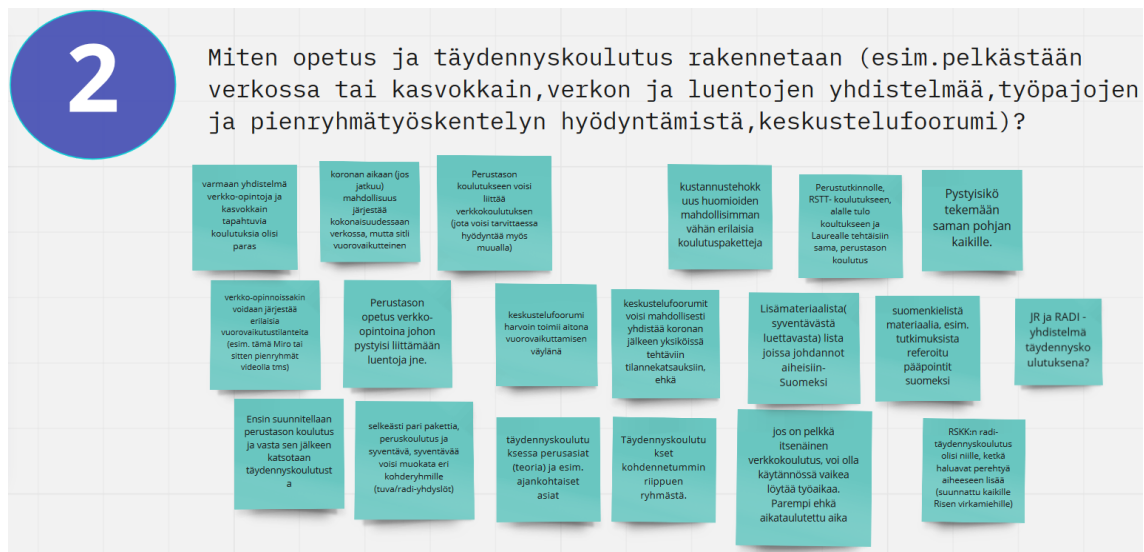
Kuva 7: Koulutusta järjestävien rikosseuraamusalan eri toimijoiden vastuuden kuvaaminen Miro-alustalla

Työpajassa kehittämisryhmän jäsenet kirjasivat ylös, että RSKK voisi vastata jatkossa radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin ydinosaamisen koulutuksesta sekä opetuksesta, ja rikosseuraamusalan henkilöstön yleisestä jatkokoulutuksesta. Keskushallintoyksikön katsottiin voivan vastata mahdollisen ulkomaisen opetus- ja koulutusmateriaalin kääntämisestä suomen kielelle. Alueellisten radikalisoitumiseen erikoistuneet suunnittelijat voisivat vastata turvallisuusvartijoiden ja työpaikkojen turvallisuuden yhdyshenkilöiden erikoisosaamisen täydennyskoulutuksesta. Lisäksi he voisivat toteuttaa kierroksia eri rikosseuraamusalan työpaikoille. Kierrokset työpaikoille olisivat luonteeltaan matalan kynnyksen henkilöstökoulutuksia. Alueelliset radikalisoitumiseen erikoistuneet suunnittelijat voisivat vastata myös rikosseuraamusalan radikalisaatioon liittyvien tilannekatsausten laatimisesta. He voisivat tulla kertomaan työstään eri radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan opetus- ja koulutustilaisuuksiin.

Työpajatyöskentelyssä tunnistettiin rikosseuraamusalan eri toimijoiden yhteisiä vastuualueita työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi. Kehittämisryhmän jäsenet kirjasivat kaikkien toimijoiden yhdessä tehtäviksi asioiksi radikalisoitumisen ehkäisyn ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan koulutusten suunnittelun sekä opetuksessa ja koulutuksessa käytettävien materiaalien asiasisältöjen yhtenevyyden varmistamisen. Koulutuksia koettiin olevan hyvä suunnitella yhdessä, olivat ne sitten verkkomuotoisia koulutuksia tai lähikoulutuksia. Työpajassa kirjattiin, että kaikki käytettävä materiaali rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi olisi hyvä hyväksyttävä koko kehittämisryhmällä, jotta asiasisältö pysyy yhtenäisenä.

6.5 Osaamisen vahvistamisen koulutusten käytännön toteutus

Toisen työpajan toinen kysymys koski radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan opetuksen sekä koulutuksen käytännön järjestämiseen liittyviä seikkoja. Vastauksia pohdittiin siihen, miten opetus ja koulutus tulisi toteuttaa käytännössä. Työpajassa nousi esiin käytännön toteutuksen esimerkkeinä verkkototeutusta koskevia sekä yleisesti koulutusten suunnittelemista ja toteutusta koskevia näkökulmia (Kuva 8).

Kuva 8: Osaamisen vahvistamisen koulutusten käytännön toteutuksen kuvaaminen Miro- alustalla

Verkkokoulutusta koskevia ideoita työpajassa kirjattiin kuusi kappaletta. Yhden vastauksen mukaan yhdistelmä verkko-opintoja ja kasvokkain tapahtuvia tapaamisia voisi olla paras tapa vahvistaa työntekijöiden osaamista radikalisoitumisen ehkäisemisessä ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnassa. Vuorovaikutteinen verkkokoulutus koettiin puolestaan hyvänä erityisesti koronapandemiaan liittyvien rajoitusten vuoksi. Yhtenä ideana oli, että ydinosaamisen koulutukseen voisi liittää verkkokoulutusta ja että verkkokoulutusta voisi hyödyntää monipuolisesti myös muissa koulutuksissa. Verkkokoulutuksen puitteissa koettiin voivan järjestää erilaisia vuorovaikutustilanteita, kuten Miro-alustan käyttöä ja pienryhmien etätapaamisia videoneuvotteluyhteyksin. Ydinosaamisen koulutuksen verkkototeutukseen ajateltiin voivan liittää luentoja. Yhtenä huomiona kirjattiin, että ilman vuorovaikutteisuuksi eli täysin itseopiskelumateriaalin varassa olevaa verkkokoulutusta voi olla käytännössä vaikea sovittaa työaikana tehtäväksi koulutukseksi. Aikataulutettu ja vuorovaikutteinen verkkokoulutus nähtiin toimivana ratkaisuna.

Koulutusten suunnittelemiseen ja toteuttamiseen liittyviä yleisiä huomioita tehtiin työpajassa runsaasti. Ehdotettiin, että ensin suunnitellaan ydinosaamisen koulutus ja vasta sen jälkeen suunnitellaan erikoisosaamisen koulutus. Lisäksi ehdotettiin olevan ylipäänsä selkeästi kaksi eri koulutusta, ydinosaamisen koulutus ja erikoisosaamisen koulutus. Erikoisosaamisen koulutusta voisi järjestää hieman erilaisina koulutussisällöinä riippuen eri kohderyhmistä, kuten turvallisuusvartioiden ja alueellisille radikalisoitumiseen erikoistuneille suunnittelijoille toistetaan hieman erilaiset koulutussisällöt. Työpajassa kirjattiin, että olisi kustannustehokkempaa, jos erilaisia koulutuspaketteja olisi mahdollisimman vähän. Pohdittiin, että saman ydinosaamisen koulutuksen voisi järjestää ensin myös erikoisosaamista tarvitseville työntekijöille,

jonka jälkeen heille järjestettäisiin erikoisosaamisen koulutusta. Työpajatyöskentelyssä ideoi-
tiin, että ydinosamisen koulutus voitaisiin järjestää yhteisesti rikosseuraamusalan tutkinto-
opiskelijoille, Laurean sosionomiopiskelijoille ja rikosseuraamusalan työntekijöille. Muistila-
pulle kirjattiin myös ehdotus, että koulutuksiin liitettäisiin radikalisoitumisen ehkäisyyn liitty-
vien ajankohtaisten asioiden läpikäyntiä. Jatkokoulutusta tai opintopiirejä ehdotettiin pidet-
tävän kohdennetummin eri henkilöstöryhmille. Lisäksi pohdittiin, voisiko järjestäytyneen ri-
kollisuuden koulutuksen yhdistää radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremis-
min torjunnan koulutuksen kanssa. Kaksi ensimmäisessä työpajassa nousutta kirjoitusta lisät-
tiin myös koulutusten suunnittelemiseen ja toteuttamiseen liittyviin tuloksiin. Ensimmäisessä
ehdotettiin, että kolmas sektori, poliisi, suojelupoliisi, keskusrikospoliisi tai vastaava taho
voisi toimia yhteistyötahona rikosseuraamusalan koulutuksissa. Toisessa kirjoituksessa huomi-
oitiin, että RAN:in koulutuksia voisi hyödyntää erikoisosaamisen koulutuksessa.

6.6 Opetus- ja koulutusmateriaalin hankinta sekä tuottaminen

Toisen työpajatyöskentelyn kolmantena ja viimeisenä pohdittavana asiana oli ajantasaisen
tiedon, esimerkiksi oppimateriaalin ja hiljaisen tiedon kartoittaminen radikalisoitumisen eh-
käisyyn ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyen (Kuva 9). Samoin tulokset toivat
esiin sen, millaista opetusmateriaalia työntekijät voisivat itse tuottaa.

Kuva 9: Opetus- ja koulutusmateriaalin hankinnan ja tuottamisen kuvaaminen Miro-alustalla

Työpajassa ehdotettiin monenlaisia eri alojen toimijoita, joihin voisi olla yhteydessä radikali-
soitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyvän koulutusmateri-
aalin ja hiljaisen tiedon kysymiseksi. Eri toimijoina listattiin Sisäministeriö, Terveysten ja hy-
vinvoinnin laitos (THL), Keskusrikospoliisi ja Suojelupoliisi. Lisäksi Poliisin, Tullin ja Rajavar-
tiolaitoksen välisiä yhteistoiminnan Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöitä voisi hyödyntää

materiaalin hankinnassa ja tuottamisessa. Erilaisia järjestötoimijoita ehdotettiin myös hyödynnettävän, kuten Diakonissalaitoksen väkivaltaisista liikkeistä ja aatemaailmasta irtautumista tukevaa exit-hanketta, THL:n väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisy sosiaali- ja terveystoimessa (Radik) -hanketta ja Auralan Settlementin kunniaan liittyvien konfliktien ja väkivallan ehkäisemisen Soppu-hanketta.

Opetusmateriaalin kartoittamiseksi löydettiin työpajassa paljon keinoja. Ehdotettiin, että radikalisaatioon liittyvistä tutkielmista ja tutkimuksista hyödynnetään lähdeluetteloita teoriatiedon saamiseksi. Tutkimuksia ehdotettiin myös listattavan ylös ja ulkomaisista tutkimuksista ehdotettiin suomennettavan tiivistelmät tai johdannot. Suomenkielisistä tutkimuksista toivottiin kirjattavan päähuomiot ylös. Opetusmateriaalien pohjina voisivat toimia kansalliset tai Euroopan tason linjaukset. Lisäksi Sisäministeriön laatimia materiaaleja väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ehdotettiin hyödynnettävän opetusmateriaalien laadinnassa. Samoin voitaisiin hyödyntää RAN:in materiaaleja sekä muiden avoimien lähteiden tietoja.

Omatoimista opetusmateriaalin tuottamista ideoitiin työpajassa monipuolisesti. Opetusmateriaalina voisi hyödyntää opetusvideoita asiantuntijoiden, kolmannen sektorin, rikosseuraamusalan työntekijöiden, Vankiterveydenhuollon, psykologien, kriminologien ja tutkijoiden haastatteluista. Lisäksi opetusvideoita ehdotettiin tehtävän rikosseuraamusalan valvontahenkilökunnan, kuntouttavan toiminnan, työtoiminnan, tukipartion ja yhdyskuntaseuraamustyön näkökulmista. Videomateriaalia ideoitiin voitavan tehtävän myös esimerkiksi lavastetusta vankilan sellistä, kuten RSKK:n opetussellistä, jossa olisi erilaisia radikalisoitumiseen viittavia merkkejä.

Työpajassa tehtiin erilaisia huomiota liittyen koulutukseen ja niiden sisältöihin. Yksi huomio koski verkkokoulutusmateriaalin sisältöä. Sen mukaan tulee ottaa huomioon verkkomateriaalin mahdollinen vuotaminen julkisuuteen. Työpajassa kirjattiin, että mahdollisissa asiakkaan tai vangin haastatteluissa tulee miettiä tarkkaan niiden sisältö sekä esitystapa, miten asioista puhutaan. Lisäksi huomioitiin, että koulutuksen sisältö tulee olla kirjoitettuna hyvin auki ohjekirjaksi, jonka tueksi on tehty esimerkiksi PowerPoint -esitys. Koulutuksen sisällöstä ja sen toteutuksesta tulee olla tarkka kuvaus, siinä tulee määritellä sekä koulutuksen sisältö että oppimistavoitteet.

7 Johtopäätökset

Tässä luvussa tulkitaan yhteiskehittämisen tuloksia ja vastataan tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Tämän opinnäytetyön lähtökohtana oli Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen tulostavoite, jonka mukaan sen tulee järjestää radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja

väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyvää koulutusta yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön kanssa. Tavoitetta varten RSKK:n johtaja asetti opinnäytetyön tekijän tekemään osaamiskartoituksen rikosseuraamusalan työntekijöiden radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan osaamisesta sekä koulutuksen järjestämisen edellytyksistä keskushallintoyksikön kanssa.

7.1 Rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamistarpeet

Tämän opinnäytetyön ensimmäinen tutkimuskysymys oli, mitä osaamista rikosseuraamusalan työntekijät tarvitsevat työssään radikalisaation ja väkivaltaisen ekstremismin teemaan liittyen. Kehittämisyhmän jäsenten vastauksista löydettiin kuusi eri teemaa uudeksi oppimissisällöksi työntekijöiden osaamistarpeisiin vastaamiseksi. Uutta oppimissisältöä tullaan jatkossa käyttämään opetuksen ja koulutuksen pohjana. Teemat olivat radikalisoitumisen perusteet, radikalisoitumiseen liittyvät aatteet ja ideologiat, radikalisoitumisen tunnistamisen työmenetelmät, radikalisoitumisen ulkoiset tunnusmerkit ja symbolit, ammatillisuus radikalisaatiossa sekä tiedonhankinta ja yhteistyö. Euroopan unionin rahoittaman Radicalisation Awareness Networkin laatimassa ammattilaisten valmisteluasiakirjassa (Torben 2019, 15) on todettu samansuuntaisia työntekijöiden osaamistarpeita. Siinä muun muassa todetaan, että työntekijöiden tietoa tulee lisätä radikalisoitumisprosessin havaitsemiseen, tunnistamiseen ja raportointiin. Lisäksi asiakirjan mukaan työntekijöiden tulee osata välittää tietoja ja huolenaiheita radikalisoitumisen ja ääriajattelun merkeistä.

Kehittämistoiminnan tuloksena tunnistettiin seuraavia radikalisoitumisen perusteita koskevia osaamistarpeita: perusasiat, käsitteet, teoriat, puoluepolitiikka ja radikalisoituminen, erilaiset ajattelutavat, maailmankuvat ja kulttuurit ylipäänsä, perustyön huolellisuus ja yhdenvertainen kohtelu, radikalisoitumisen erottaminen väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja milloin huolestua radikalisoitumisesta, vankiloiden ja yksiköiden erityispiirteet, itsetunto-ongelmat, huolestuttavien ajatusten ja toiminnan erottaminen, toimintatavat ja linjaukset sekä väärät positiiviset (false positives) ja väärät negatiiviset (false negatives). Radikalisoitumisen perusteiden osaamistarpeet vaikuttavat yhteneväisiltä Euroopan neuvoston listaamien asioiden kanssa. Neuvosto ehdottaa (2018, 65), että koulutuksen sisältönä tulisi olla yleistietoa radikalisoitumisilmiöstä sekä sen vaikutuksista rikosseuraamusalaan. Lisäksi neuvoston mukaan opetuksessa tulisi saada ymmärrys keskeisistä käsitteistä. (Euroopan neuvosto 2018, 65.) Alankomaisten koulutuksissa lisätään myös työntekijöiden tietoisuutta radikalisoitumisen ilmiöstä sekä sen laajuudesta (RAN 2019d).

Seuraavia radikalisoitumiseen liittyviä aatteita ja ideologioita koskevia osaamistarpeita tunnistettiin kehittämistyön tuloksena: mikä kuuluu kulttuuriin ja mikä ei, perustietoa

kulttuureista, uskonnoista ja ideologioista sekä miten erottaa tavanomainen uskonnon harjoittaminen tai aatteellinen toiminta radikalisoitumisesta ja ekstremismistä. Italian koulutus pitää myös sisällään opetusta radikalisoitumisesta sekä ekstremististen ääriliikkeiden ideologisesta taustasta ja leviämisestä (RAN 2019c). Lisäksi Euroopan neuvosto suosittaa, että koulutuksissa annettaisiin tietoa erilaisista ideologioista ja ekstremistisistä maailmankuvista (Euroopan neuvosto 2018, 65).

Radikalisoitumisen ulkoisten tunnusmerkkien ja symbolien havaitsemista koskevia osaamistarpeita kehittämistyön tuloksena olivat: matalan kynnyksen havainnointi ja sen tärkeys käytöksen muuttumisen seuraamisessa, logojen ja muiden vastaavien symbolien tunnistaminen sekä miten havainnoidaan ja toimitaan huolestuttavissa tilanteissa. Rikosseuraamuslaitoksen mukaan (2018, 5-11) onkin tärkeää tunnistaa rikosseuraamusalalla tuomitut, jotka ovat radikalisoituneet tai vaarassa radikalisoitua. Tuomitun rikos ei välttämättä kerro sitä, vaan esimerkiksi väkivaltaiseen radikalisoitumiseen liittyviä tunnusmerkkejä tulee osata tunnistaa ja niiden kehittymistä seurata radikalisoitumisen tunnistamiseksi.

Radikalisoitumisen tunnistamisen työmenetelmiä ja radikalisoituneen kanssa työskentelyä koskevia osaamistarpeita tunnistettiin kehittämistyön tuloksena seuraavasti: tunnistamiseen apuvälineitä ja haastatteluihin vinkkejä. Osaamistarpeina nähtiin konkreettisten kysymyslistojen saaminen haastatteluun ja tiedonkeruuseen sekä tietämystä siihen, miten ottaa puheeksi mahdollinen radikalisoituminen asiakkaan ja vangin kanssa. Tšekin koulutuksessa tarjotaan myös vankilaviranomaisille välineitä tunnistaa radikalisoitumisen ja ääriliikkeiden merkkejä (Vejvodová & Kolář 2020, 560). Vuorovaikutusosaamisen tärkeys nousi puolestaan esiin myös Aartenin, Mulderin ja Pembertonin tutkimuksessa (2018, 569). Heidän mukaansa keskusteluaiheilla voi olla merkitystä, tukeeko keskustelu radikalisoitumisen ehkäisemistä vai lisääkö keskustelu radikalisoitumista. Esimerkiksi ulkoryhmän uhrikokemuksen ja radikaalin itsensä vastakkain asettaminen voivat todennäköisemmin vahvistaa radikalisoitumista eivätkä vähentää sitä.

Ammatillisuutta koskevia osaamistarpeita radikalisaatiossa olivat kehittämistyön tulosten mukaan: miten toimitaan leimaamatta ja syrjimättä eli avoimesti ja läpinäkyvästi, työntekijöiden oman aatemaailman ja arvojen haastaminen, tietoa kulttuurisensitiivisestä työstä, asiallinen kohtelu ja epäkohtiin puuttumisen merkitys, tasa-arvo ja tasapuolisuus, kaikenlaisen rassistisen ja syrjivän käytöksen havainnointi ja puuttuminen, muistetaan riittävän hyvä tulorehdytys etenkin ulkomaalaisvangeille ja yhdyskuntaseuraamustyön puolella ulkomaalaisasiakkaiden kohdalla sekä muistetaan, että riittävät tulkkipalvelut ovat yhdenvertaisuuden toteuttamista. Neumann (2010, 22-31) on myös todennut, että työntekijöiden omalla toiminnalla on merkitystä ja se voi vaikuttaa tuomitussa joko radikalisoitumista vähentävästi tai sitä

lisäävästi. Mikäli työntekijän käytös on syrjivää tai vangille tulee sellainen kokemus työntekijän käytöksestä, lisää se vangin uhriksi joutumisen kokemusta, mikä puolestaan voi ruokkia radikalisoitumista. Sitä vastoin vangin tasa-arvoinen, asiallinen sekä oikeudenmukainen kohtelu voi vähentää radikalisoitumista. Radicalisation Awareness Network (RAN 2021a) puolestaan muistuttaa, että koulutuksissa tulee opettaa työntekijöitä esittämään avoimia kysymyksiä, keskustelemaan tuomitsematta sekä olemaan tietoisia omista mielipiteistään. Näitä osaamistarpeita havaittiin myös kehittämistoiminnan tuloksissa koskien ammatillisuutta radikalisaatioissa.

Tiedonhankintaa ja yhteistyötä koskevia osaamistarpeita olivat: tietojen välitys ja sen merkityksen kertominen sekä miten tehdään yhteistyötä ja kenen kanssa, kuten kolmas sektori ja muut viranomaiset. RAN:n laatimassa ammattilaisten valmisteluasiakirjassa (Torben 2019, 15) kerrotaan myös, että työntekijän tulee osata välittää tietoja sekä huolenaiheita radikalisoitumisen ja ääriajattelun tunnusmerkeistä.

Radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan uusi oppimissisältö

1. Radikalisoitumisen perusteet:

Perusasiat, käsitteet, teoriat, puoluepolitiikka ja radikalisoituminen, erilaiset ajattelutavat, maailmankuvat ja kulttuurit ylipäänsä, perustyön huolellisuus ja yhdenvertainen kohtelu, radikalisoitumisen erottaminen väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja milloin huolestua radikalisoitumisesta, vankiloiden ja yksiköiden erityispiirteet, itsetunto-ongelmat, huolestuttavien ajatusten ja toiminnan erottaminen, toimintatavat ja linjaukset sekä väärät positiiviset (false positives) ja väärät negatiiviset (false negatives.)

2. Radikalisoitumiseen liittyvät aatteet ja ideologiat:

Mikä kuuluu kulttuuriin ja mikä ei, perustietoa kulttuureista, uskonnoista ja ideologioista sekä miten erottaa tavanomainen uskonnon harjoittaminen tai aatteellinen toiminta radikalisoitumisesta ja ekstremismistä

3. Radikalisoitumisen ulkoiset tunnusmerkit ja symbolit:

matalan kynnyksen havainnointi ja sen tärkeys käytöksen muuttumisen seuraamisessa, logojen ja muiden vastaavien symbolien tunnistaminen sekä miten havainnoidaan ja toimitaan huolestuttavissa tilanteissa

4. Radikalisoitumisen tunnistamisen työmenetelmät ja radikalisoituneen kanssa työskentely:

Tunnistamiseen apuvälineitä, haastatteluihin vinkkejä, konkreettisia kysymyksiä haastatteluun ja tiedonkeruuseen, miten ottaa puheeksi mahdollinen radikalisoituminen asiakkaan tai vangin kanssa

5. Ammatillisuus radikalisaatioissa:

Miten toimitaan leimaamatta ja syrjimättä eli avoimesti ja läpinäkyvästi, työntekijöiden oman aatemaailman ja arvojen haastaminen, tietoa kulttuurisensiitivisestä työstä, asiallinen kohtelu ja epäkohtiin puuttumisen merkitys, tasa-arvo ja tasapuolisuus, kaikenlaisen rasistisen ja syrjivän käytöksen havainnoin ja puuttuminen, muistetaan riittävän hyvä tuloperehdytys etenkin ulkomaalaisvangeille ja yhdyskuntaseuraamustyön puolella ulkomaalaisasiakkaiden kohdalla sekä muistetaan, että riittävät tulkkipalvelut ovat yhdenvertaisuuden toteuttamista.

6. Tiedonhankinta ja yhteistyö:

Tietojen välitys ja sen merkityksen kertominen sekä miten tehdään yhteistyötä ja kenen kanssa, kuten kolmas sektori ja muut viranomaiset

Kuva 10: Kehittämistoiminnan tuloksena syntynyt uusi oppimissisältö

Tärkeää työntekijöiden osaamistarpeiden pohdinnassa oli kehittämissryhmän havainto kahden erilaisen koulutuskokonaisuuden tarpeesta. Rikosseuraamusalalla tarvitaan sekä kaikille työntekijöille suunnattua perustason osaamista eli ydinosaamista että radikalisoitumiseen enemmän erikoistuneille työntekijöille suunnattua syventävän tason osaamista eli erikoisosaamista. Tätä kehittämistyön tulosta tukee Euroopan neuvoston suositus (2018, 66) lisäkoulutuksen järjestämisestä niille työntekijöille, jotka työskentelevät väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksentekijöiden kanssa.

Erikoisosaamisen osaamistarpeeksi nähtiin kehittämistyön tuloksena kokonaisuudessaan syventävän teorian tiedon saaminen radikalisaatiosta ilmiönä ja sen taustatekijöistä. Euroopan neuvosto (2018, 66) suosittelee myös antamaan lisäkoulutusta väkivaltaista ääriajattelua kannattavien rikoksentekijöiden kanssa työskenteleville työntekijöille laaja-alaisesti muun muassa ideologioista, ryhmistä ja vakaumuksista sekä riskiarvioinneista ja niiden toteuttamisesta. Riskiarvioinnin kouluttamisen tärkeys VERA 2R-arviotyökalun osalta nousi myös kehittämissryhmän kirjoituksissa. Sitä ajateltiin olevan tärkeä kouluttaa erityisesti arviointityötä tekeville työntekijöille.

7.2 Rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamisen vahvistamisen keinoja

Tämän opinnäytetyön toinen tutkimuskysymys oli, miten työntekijöiden osaamista vahvistetaan radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyen. Vastauksia saatiin työntekijöiden osaamisen vahvistamisen koulutusten käytännön toteutukseen, vastuisiin koulutusta järjestävien rikosseuraamusalan eri toimijoiden kesken sekä opetus- ja koulutusmateriaalin hankintaan ja tuottamiseen.

Kehittämistoiminnan tuloksena alettiin suunnitella tarkemmin radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyvien opintojaksojen yhdistämistä työpajatyöskentelyn jälkeen. Rikosseuraamusalan tutkinnossa radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin opetusta oli kahdessa eri opintojaksossa, Valvonnan tehtävät- ja Eri-tyistilanteiden hallinta -opintojaksoissa, ennen kehittämistyötä. Kehittämistoiminnan tuloksena näiden kahden opintojakson radikalisaatioon liittyvä opetus yhdistettiin ja sitä opetetaan jatkossa vain osana Eri-tyistilanteiden hallinta -opintojaksoa. Kehittämistoiminnan tuloksena rikosseuraamusalan tutkinto-opiskelijoille järjestettiin syksyllä 2021 opetus osana vain toista opintojaksoa opetuksen yhdistämisen seurauksena. Kehittämistoimintaa on jatkettu myös muiden radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan koulutuskokonaisuuksien kehittämiseksi. Seuraavaksi on aikomuksena yhdistää kokonaisvaltaisemmin radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyvää osaamisen koulutusta. Yksi mahdollinen vaihtoehto on, että ydinosaamisen koulutukseen voisi hakeutua

osallistujia niin rikosseuraamusalan tutkinnolta, Laurean sosionomikoulutuksesta kuin rikosseuraamusalan työntekijät täydennyskoulutuksena.

Kehittämisryhmä ideoi, että radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan osaamista tulisi vahvistaa sekä ennen työntekijänä toimimista eli opiskeluvaiheessa että työntekijänä toimimisen aikana. Koulutusta tulisi järjestää kaikille rikosseuraamusalan työntekijöille vuosittain ja hieman useammin alueellisille radikalisoitumiseen erikoistuneille suunnittelijoille ja muille aiheeseen erikoistuneille työntekijöille. Kansainväliset standardit tukevat tätä kehittämistyön tulosta. Niiden mukaan vankilassa työskentelevien tulisi saada koulutusta sekä ennen vankilassa työskentelynsä aloittamista että koko työuransa ajan (Yhdistyneet kansakunnat 2016, 29). Jatkokoulutuksissa kerrottaisiin ydinosaamisen tai erikoisosaamisen koulutusten kertauksen lisäksi ajankohtaisimmat asiat radikalisoitumisen ehkäisemiseen liittyen. Rskk:n vastuulla olisivat ydinosaamisen koulutukset kaikille rikosseuraamusalan työntekijöille ja koulutusten toteuttamiseen voisivat osallistua myös radikalisoitumiseen erikoistuneet suunnittelijat. Radikalisoitumiseen erikoistuneet suunnittelijat voisivat puolestaan vastata erikoisosaamisen täydennyskoulutuksesta.

Varsinaisen ydinosaamisen ja erikoisosaamisen opetuksen ja koulutuksen lisäksi kehittämistoiminnan tuloksena syntyi ideoita, millä muilla tavoin työntekijöiden osaamista voitaisiin vahvistaa. Radikalisoitumiseen erikoistuneet suunnittelijat voisivat toteuttaa opintopiirikierroksia eri rikosseuraamusalan työpaikoille. Opintopiireissä voisi käsitellä autenttisia vanki- ja asiakastapauksia. Näin radikalisoitumisen ehkäisemisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan aihetta lähestyttäisiin käytännönläheisellä ja mielekkäällä tavalla. Lisäksi opintopiireissä voitaisiin käsitellä juuri tiettyä työpaikkaa koskevia erityisiä asioita. Näin huomioitaisiin rikosseuraamusalan työpaikkojen erityispiirteet. Esimerkiksi deradikalisoitumiseen liittyvistä asioista olisi hyvä järjestää erikoisosaamisen koulutusta erityisesti kuntouttavaa työtä tekeville työntekijöille. Tällaista toimintaa suosittelee myös YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaava toimisto (UNODC 2016, 32) muistuttamalla, että koulutuksia on hyvä räätälöidä paikalliseen ympäristöön sopivaksi. Radicalisation Awareness Network (RAN 2021a) puolestaan toteaa, että koulutuksessa tulee käyttää interaktiivisia lähestymistapoja ja ajantasaisia paikallisia materiaaleja, kuten myös kehittämisryhmä ideoi opintopiireihin liittyen.

Kehittämistoiminnan tuloksena ideoitiin, että rikosseuraamusalan työntekijöille voisi olla aina saatavilla olevia verkkoluentoja sekä kirjallista koulutusmateriaalia radikalisoitumisen ehkäisemisestä ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnasta. Näitä materiaaleja voitaisiin hyödyntää myös rikosseuraamusalalle tulleen uuden työntekijän perehdytyksessä. Työntekijöille voisi jatkossa tarjota myös verkkokoulutusmahdollisuutta. Verkkokoulutus voitaisiin toteuttaa

vuorovaikutteisesti, jolloin siinä yhdistyisi itseopiskelu sekä etäyhteyksin toteutetut tapaamiset ja luennot.

Kehittämisryhmän jäsenille luotiin kehittämistoiminnan tuloksena oma suunnittelualusta eOppivan Moodle-oppimisympäristöön, joka on käytössä valtionhallinnon virastoille. Oppimisympäristön suunnittelualusta on tarkoitettu tässä vaiheessa radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyvistä koulutuksista vastaaville rikosseuraamusalan eri toimijoille. Moodlessa on tarkoitus jakaa oppimateriaaleja, kuten itse tehtyjä PowerPointesityksiä ja muilta toimijoilta tai verkkosivuilta saatuja materiaaleja. Kehittämisryhmän jäsenet kokivat hyväksi hyväksyttävä rikosseuraamusalan radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyvät oppimateriaalit ryhmän jäsenillä. Näin varmistetaan opetuksessa ja koulutuksessa käytettävien materiaalien asiasisältöjen yhteneväisyys. Lisäksi Moodlessa on tarkoitus suunnitella yhdessä tulevia koulutuksia ja verkkokoulutusta.

Opetus- ja koulutusmateriaalin hankintaan ja tuottamiseen liittyviä kehittämistoiminnan tuloksia voidaan hyödyntää jatkossa koulutuskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteutuksessa. Viranomais- ja järjestötoimijoihin yhteydessä olemista ehdotettiin radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyvän koulutusmateriaalin sekä hiljaisen tiedon kysymiseksi. Radikalisaatioon liittyviä tutkimuksia voidaan myös hyödyntää monipuolisesti, kuten olemassa olevien tutkimusten listaamista, ulkomaisten tutkimusten tiivistelmien ja johdantojen suomentamista, suomenkielisten tutkimusten päähuomioiden kirjaamista sekä tutkimusten lähdeluetteloiden hyödyntämistä teorian tiedon kartuttamiseksi. Opetusmateriaalien pohjina ideoitiin voivan toimia sekä kansalliset että Euroopan tason linjaukset. Opetusmateriaaliksi ehdotettiin tehtävän opetusvideoita eri toimijoiden haastatteluista ja esimerkiksi lavastetusta vankilan sellistä, jossa on erilaisia radikalisoitumiseen viittaavia merkkejä. Tšekki koulutuksessa hyödynnetään myös aitojen tilanteiden jäljittelyä varustamalla muun muassa vankilasellejä erilaisilla symboleilla ja mahdollisilla radikalismiin liittyvillä merkeillä (Vejvodová & Kolář 2020, 560). Opetusvideoita ehdotettiin tehtävän rikosseuraamusalan eri toimijoiden näkökulmista.

8 Pohdinta

Tässä luvussa käydään ensin läpi opinnäytetyöprosessin pohdintaa sekä kehittämistyön eettisyyttä ja luotettavuutta. Lopuksi käydään läpi kehittämistyön hyödyllisyyttä ja kerrotaan jatkokehitysehdotuksista.

8.1 Opinnäytetyön toteutuksen pohdinta

Tämän opinnäytetyön tavoite, rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamistarpeiden tunnistaminen ja keinojen löytäminen työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi radikalisoitumisen ehkäisemiseksi ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnassa, saavutettiin yhdessä asiantuntevan kehittämisryhmän jäsenten kanssa. Ilman heitä työstä ei olisi tullut niin monipuolista eikä työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi olisi saatu luotua kattavaa sisältöä. Koska kehittämisryhmään kuului rikosseuraamusalan radikalisoitumiseen erikoistuneita työntekijöitä ja samalla käytännön työtä tekeviä työntekijöitä, rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamisen vahvistamista pystyttiin pohtimaan käytännöllisellä ja syvällisellä tasolla. Samoin kehittämisryhmän jäsenten työkokemus koostui laajasti koko Rikosseuraamuslaitoksen erilaisista työpaikoista ja eri puolilta Suomea, joten näkemysten voidaan katsoa olevan monipuolinen otos Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden näkemyksiä. Työpajoissa kehitettyjen asioiden katsotaan vastaavan hyvin erilaisten työntekijöiden osaamistarpeisiin. Työpajatyöskentelyn palautteissa tuotiin esille, että hyödyllistä kehittämisryhmän työskentelyssä oli eri rikosseuraamusalan yksiköiden työntekijöiden mukanaolo. Työpajoissa saatiin tästä syystä erilaisia näkökulmia keskusteluun.

Kaikki tämän opinnäytetyön yhteiskehittämisen työpajat toteutettiin etäyhteyksin. Vaikka opinnäytetyön tekijä pohti ennen työpajoja, miten etäyhteydet tulevat vaikuttamaan kehittämisen laatuun, työpajatyöskentely sujui Miro-alustaa hyödyntäen hyvin. Työpajoista saatu kehittämisryhmän jäsenten palaute tuki tätä ajatusta. Palautteen mukaan jäsenet pitivät työpajatyöskentelyä hyvänä kokemuksena ja kiitosta sai myös Miro-alusta. Hyvänä työpajatyöskentelyssä pidettiin ajatusten vaihtoa, ideointia ja keskustelua. Yhdessä palautteessa toivottiin jatkoa koulutusasioiden käytännölliseen suunnitteluun opinnäytetyön alkukartoituksen lisäksi. Numeeriseksi arvosanaksi työpajatyöskentely sai palautteissa 4,5 / 5. Yhteinen kokemus oli niin opinnäytetyön tekijällä kuin kehitysryhmän jäsenillä, että toteutettu työpajatyöskentely etäyhteyksin oli mukava tapa työskennellä ja työstää asioita yhdessä.

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Eettinen ajattelu on kykyä pohtia, mikä jossain tilanteessa on oikein tai väärin niin omien kuin yhteisön arvojen valossa. Tutkimusetiikka voi koskea tieteen sisäisiä asioita tai se voi koskea tutkijoiden ammattietiikkaa, joita tutkijoiden tulee noudattaa omassa ammatissaan. Tutkimusetiikka kertoo myös muille ne arvot ja velvoitteet, joihin tutkija on sitoutunut. Tutkimusetiikan normeihin kuuluvat totuuden etsiminen ja tiedon luotettavuus, tutkittavien ihmisarvo sekä tutkijoiden keskinäiset suhteet. Tutkimusetiikkaan kuuluvat myös aineiston hankintaan ja tutkittavien suojaan liittyvät kysymykset, tieteellisen tiedon soveltamista, käyttöä ja vaikutuksia koskevat kysymykset sekä tieteen sisäisiä asioita koskevat kysymykset. (Kuula

2013, 21-25.) Tässä opinnäytetyössä tehtävänanto tuli Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta, joten kehittämistoiminta pyrki vastaamaan aitoon työelämän tarpeeseen. Opinnäytetyön tekijä ei siis tehnyt työtä omista tavoitteistaan ja eduistaan käsin. Vaikka aihe on ollut työn tekijälle jollain lailla tuttu omasta työkokemuksesta johtuen ja aihe on tuntunut mielekkäältä, se ei ole ollut työtä ohjaava tekijä. Kehittämisyhmän kokoonpanosta päätettiin yhdessä keskushallintoyksikön erityisasiantuntijan kanssa, joten edes työpajatyöskentelyyn osallistuneista työntekijöistä opinnäytetyön tekijä ei ole päättänyt yksipuolisesti. Opinnäytetyön tekijän rooli kehittämisessä oli mahdollistaa kehittämisryhmän jäsenten aiheeseen orientoituminen sekä aiheen työstäminen mahdollisimman monipuolisesti ja syvällisesti. Opinnäytetyön tekijä pyrki välttämään omien mielipiteidensä julkituomista työpajatyöskentelyn aikana ja toimimaan kysymysten esittäjänä. Kaikkien kehittämisryhmän jäsenten mielipiteet pääsivät esiin, sillä jokainen sai kirjoittaa itse ajatuksiaan ylös muistilapuulle eikä muistilappuihin kirjoitettuja asioita pyritty kumoamaan muiden jäsenten toimesta. Kaikki kehittämisryhmän jäsenet työskentelivät hyvässä yhteishengessä toisiaan ja toistensa mielipiteitä kunnioittaen. Toisten mielipiteiden arvostus näkyi myös työpajatyöskentelystä saaduissa palautteissa.

Tutkimuksen toimijoille tulee kuvata tutkimusaihe ja antaa tietoa tutkimusaineiston käytöstä. Annettava tieto tutkimuksesta on tärkeä, sillä sen avulla tutkimukseen osallistuva voi päättää, haluaako hän osallistua tutkimukseen. (Kuula 2013, 99, 101.) Tässä opinnäytetyössä toimintatutkimukseen osallistuvia tiedotettiin tutkimuksesta sähköpostiviestillä. Osallistujille kerrottiin opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite sekä siihen osallistumisen merkityksestä ennen työpajatyöskentelyn alkamista.

Luotettavuuden arvioinnissa otetaan huomioon, miten johdonmukaisesti ja virheitä välttäen tutkimus on tehty. Lisäksi arvioidaan, miten pysyviä ja jatkuvia toimintatavat ovat sekä ovatko toimintatapojen muutokset perusteltuja. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2014, 132-133.) Tämän opinnäytetyön yhtenä tuloksena syntyi uusi osaamiskokonaisuus, jonka ansioista rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamista voidaan vahvistaa radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyen yhä paremmin. Jatkossa osaamisen vahvistamista voidaan toteuttaa jäsennellysti hyödyntäen uutta sisältöä sekä ydinosaamisen että erikoisosaamisen vahvistamisessa. Syntynyt sisältö on perusteltu ja luotettava johtuen kehittämisryhmän jäsenten monipuolisesta kokoonpanosta. Lisäksi kehittämistoiminnan tuloksena luotiin eOppivan Moodle-oppimisympäristöön kehittämisryhmälle yhteinen suunnittelualusta, jossa jaetaan materiaalia ja hyväksytetään itse tuotettua materiaalia. Tällöin voidaan varmistaa asiasisältöjen yhteneväisyys eri opetus- ja koulutustilanteissa eri työntekijöiden opettamana ja kouluttamana. Rajatusta kehittämistoiminnan aikataulusta johtuen itse uudistuneen sisällön toimivuutta ei päästy käytännössä vielä kokeilemaan eikä arvioimaan opinnäytetyön puitteissa.

Lähtökohta tutkimustulosten luotettavuuden arvioinnissa on tulosten, menetelmien ja tiedonkeruun tarkka dokumentaatio. Muuten ulkopuolinen arvioitsija ei pysty päätellä mitään tutkimuksen luotettavuudesta. (Kananen 2014, 134.) Olosuhteet aineiston tuottamisessa tulee kertoa totuudenmukaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 232). Tämän opinnäytetyön kaikki vaiheet kuvattiin tarkasti sekä johdonmukaisesti virheellisyyksiä varoen. Samoin kerrottiin tarkasti, miten ja missä työpajatyöskentely toteutettiin. Työpajatyöskentelystä Miro-alueelta otettiin kuvia ja liitettiin tähän työhön, jolla varmistettiin se, että aineistoa voidaan arvioida luotettavasti.

8.3 Kehittämistyön hyödyllisyys ja jatkokehittämisehdotukset

Tämä kehittämistyö oli paitsi antoisa kokemus siihen osallistuneille kehittämisryhmän jäsenille ja opinnäytetyön tekijälle myös hyödyllinen Rikosseuraamusalan koulutuskeskukselle ja koko rikosseuraamusalalle. Kehittämistoiminta mahdollisti rikosseuraamusalan radikalisoitumiseen erikoistuneiden työntekijöiden kohtaamisen ja yhdessä yhteisen asian pohtimisen. Kehittämistoiminnasta saatiin tarvittavaa tietoa rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamistarpeista liittyen radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan. Lisäksi hyötyä saatiin koostamalla kehittämistoiminnan tuloksista oppimissisältö opetuksen ja koulutuksen pohjaksi. Uutta oppimissisältöä tullaan hyödyntämään ydinosuamisen ja erikoisosaamisen opetuksessa ja koulutuksessa sekä verkkokoulutuksen sisältönä. Kehittämistoiminnan hyödyllisyys tulee näkymään tulevan opetuksen ja koulutuksen jäsennellympänä sekä tarkoituksenmukaisempana sisältönä, jonka avulla työntekijät tulevat saamaan tarkoituksenmukaista osaamista työhönsä. Tarkoituksenmukaisen osaamisen lisääntyminen tulee lopulta hyödyttämään ennen kaikkea vankeja ja asiakkaita, joiden uusintarikollisuuden ehkäiseminen on koko rikosseuraamusalan yhteinen tavoite.

Jatkokehittämisehdotuksina tämä opinnäytetyö tuotti ideoita, minkälaista radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyvää opetus- ja koulutusmateriaalia olisi hyvä tuottaa esimerkiksi opinnäytteinä työntekijöiden osaamisen vahvistamiseksi. Materiaalia voisi tuottaa muun muassa asiantuntijahaastatteluina, Rikosseuraamuslaitoksen erilaisten työpaikkojen työntekijähaastatteluina sekä vanki- ja asiakashaastatteluina. Lisäksi työntekijöiden saataville voisi tuottaa kirjallista opasmateriaalia, jonka avulla he voisivat vahvistaa osaamistaan. Toisena jatkokehittämisideana työpajatyöskentelystä nousi ajatus järjestäytyneen rikollisuuden ja radikalisaation opetuksen mahdollisesta yhdistämisestä. Näissä kahdessa erityisessä ilmiössä voisi olla mielekästä selvittää prosessien yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia sekä jatko selvittää, voisiko myös niiden opetuskokonaisuuksia yhdistää.

Lähteet

Painetut

Aarten, P., Mulder, E. & Pemberton, A. 2018. The Narrative of Victimization and Deradicalization: An Expert View. *Studies in Conflict & Terrorism*, 41(7), 557-572.

Beelmann, A. 2020. A Social-Developmental Model of Radicalization: A System Integration of Existing Theories and Empirical Research. *IJCV*, 14(1).

Berger, J.M. 2019. *Ekstremismi*. Helsinki: Terra Cognita Oy.

Borum, R. 2011. Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Theories. *Journal of Strategic Security*, 4(4), 7-36.

Clycq, N., Timmerman, C., Vanheule, D., Van Caudenberg, R. & Ravn, S. 2019: *Radicalisation: A Marginal Phenomenon or a Mirror to Society?* Leuven: Leuven University Press.

European Commission's Expert Group on Violent Radicalisation 2008. *Radicalisation Processes Leading to Acts of Terrorism. A Concise Report*.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. *Tutki ja Kirjoita*. 15., uudistettu painos. Tammi: Helsinki.

Heikkinen, H.L.T., Rovio, E. & Syrjälä, L. 2010. *Toiminnasta tietoon: Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. 3. korjattu painos. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Heikkinen, H.L.T. 2018. *Toimintatutkimus - toiminnan ja ajattelun taitoa*. Teoksessa Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin* 1. 5. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 215-230.

Kananen, 2014. *Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona: Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä?* Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Khosrokhavar, F. 2017. *Radicalization: Why Some People Choose the Path of Violence*. Kääntänyt Todd, J.M. New York: The new press.

Kuula, A. 1999. *Toimintatutkimus: Kenttätyötä ja muutospyrkimyksiä*. Tampere: Vastapaino.

Kuula, A. 2013. *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.

Laitinen, K. & Lumio, M. 2009. *Terroristin synty ja terrorismin torjunta - näkökulmia väkivaltaiseen radikalisoitumiseen*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Malkki, L. 2020. *Mitä tiedämme terrorismista*. Helsinki: Otava.

Neumann, P.R. 2010. *Prisons and Terrorism: Radicalization and De-radicalisation in 15 Countries*. Policy report. International Centre for the study of radicalisation and political violence.

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus, 2020. *Rikosseuraamusalan tutkinto 90 op opinto-opas 2020-2021*. Vantaa: Rikosseuraamusalan koulutuskeskus.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2014. Tutkimuksen voimasanat. 1.-3. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Rushchenko, J. 2019. Terrorist recruitment and prison radicalization: Assessing the UK experiment of 'separation centres'. *European Journal of Criminology*, 16(3), 295-314.

Vejvodová, P. & Kolář, O. 2020. Training prison staff to recognize inmate radicalisation. *Teoksessa Security Journal*, 33(4), 552-564.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Virtanen, M. & Kivivuori, J. 2018. Radikalisoitumisen ehkäiseminen rikosseuraamusalalla: systemaattinen katsaus arviointitutkimukseen. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Sähköiset

Euroopan komissio 2021. Viitattu 20.11.2021. https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/radicalisation-awareness-network-ran/collection-inspiring-practices/ran-practices/training-prison-staff-czech-republic_fi

Euroopan neuvosto 2018. Euroopan neuvoston käsikirja radikalisoitumisesta ja väkivaltaisesta ekstremismistä vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyössä. Viitattu 16.3.2021. <https://rm.coe.int/council-of-europe-s-handbook-regarding-radicalisation-and-violent-extr/16808d3dc7>

Innokylä 2021. Työkalu aivoriihi. Viitattu 17.3.2021. <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/aivoriihi>

Laki Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta 22.12.2006/1316. Viitattu 13.11.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20061316#L5P28>

Laurea-ammattikorkeakoulu 2021. Viitattu 23.3.2021. <https://www.laurea.fi/koulutus/sosiaalija-terveysala/sosionomi-rikosseuraamusala-amk/>

Radicalisation Awareness Network (RAN) 2021a. Ran collection 10 lessons learned training for first-line practitioners. Viitattu 24.3.2021. [RAN_Training \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/radicalisation-awareness-network-ran/collection-10-lessons-learned-training-for-first-line-practitioners_en)

Radicalisation Awareness Network (RAN) 2021b. Viitattu 20.11.2021. https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/radicalisation-awareness-network-ran/about-ran_en

Radicalisation Awareness Network (RAN) 2016. Ran-verkoston keskusteluasiakirja: Väkivaltaisen ekstremismin juurisyyt. Viitattu 11.11.2021. https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2019-11/issue_paper_root-causes_jan2016_fi.pdf

Radicalisation Awareness Network (RAN) 2019a. Preventing Radicalisation to Terrorism and Violent Extremism: Approaches and Practices. Viitattu 24.3.2021. [ran_collection-approaches_and_practices_en.pdf \(europa.eu\)](#)

Radicalisation Awareness Network (RAN) 2019b. Lähestymistapoja radikalisoitumisen torjumiseksi sekä väkivaltaista ääriajattelua kannattavien terrorismirikosten tekijöiden kohtelemiseen vankilassa ja ehdonalaisvalvonnassa. Viitattu 15.3.2021. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-p-and-p/docs/ran_wrk_pp_pract_3rd-2018_20190606_fi.pdf

Radicalisation Awareness Network (RAN) 2019c. Training courses on violent radicalisation and proselytism in prison. Viitattu 15.3.2021. https://ec.europa.eu/home-affairs/content/training-courses-violent-radicalisation-and-proselytism-prison_en

Radicalisation Awareness Network (RAN) 2019d. Training for the prison sector. Viitattu 16.3.2021. https://ec.europa.eu/home-affairs/content/training-prison-sector_en

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2021a. Viitattu 26.1.2021. <https://www.rskk.fi/fi/>

Rikosseuraamuslaitos 2021. Viitattu 13.11.2021. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/tyojakoulutus/ammattinavartija/kouluttautuminenvartijaksi.html>

Sisäministeriö 2020. Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelma 2019-2023: Periaatepäätös 19.12.2019. Viitattu 31.1.2021. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162073/SM_2020_1.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Torben, A. 2019. RAN P&P Ammattilaisten valmisteluasiakirja: lähestymistapoja radikalisoitumisen torjumiseksi sekä väkivaltaista ääriajattelua kannattavien terrorismirikosten tekijöiden kohtelemiseen vankilassa ja ehdonalaisvalvonnassa. Viitattu 16.3.2021. [RAN P&P Ammattilaisten valmisteluasiakirja \(europa.eu\)](#)

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) 2016. Handbook on the Management of Violent Extremist Prisoners and the Prevention of Radicalization to Violence in Prisons. Viitattu 25.3.2021. [Handbook on the Management of Violent Extremist Prisoners and the Prevention of Radicalization to Violence in Prisons \(unodc.org\)](#)

Valtioneuvoston asetus Rikosseuraamuslaitoksesta. Viitattu 16.11.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151739>

VERA-2R 2021. Viitattu 6.11.2021. <https://www.vera-2r.nl/>

Julkaisemattomat

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2019. Tulossopimus 2020-2023.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2021b. Tulossopimus 2021-2024.

Rikosseuraamuslaitos 2018. Rikosseuraamuslaitoksen raportti: Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen projekti väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen tunnistamiseksi

Kuvat

Kuva 1: Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen järjestämät ja yhteistyössä järjestämät koulutukset	9
Kuva 2: Ensimmäisen työpajan Miro-alusta	28
Kuva 3: Toisen työpajan Miro-alusta	30
Kuva 4: Työntekijöiden osaamistarpeiden kuvaaminen muistilapuille Miro-alustalla	32
Kuva 5: Työntekijöiden osaamistarpeiden kuvaaminen eri koulutusasteilla Miro-alustalla	35
Kuva 6: Työntekijöiden oppimissisältöjen kuvaaminen eri koulutusasteilla Miro-alustalla	36
Kuva 7: Koulutusta järjestävien rikosseuraamusalan eri toimijoiden vastuiden kuvaaminen Miro-alustalla	37
Kuva 8: Osaamisen vahvistamisen koulutusten käytännön toteutuksen kuvaaminen Miro-alustalla	39
Kuva 9: Opetus- ja koulutusmateriaalin hankinnan ja tuottamisen kuvaaminen Miro-alustalla	40
Kuva 10: Kehittämistoiminnan tuloksena syntynyt uusi oppimissisältö	44

Liitteet

Liite 1: Toimeksianto opinnäytetyölle	57
Liite 2: Palautelomake työpajatyöskentelystä	58

Liite 1: Toimeksianto opinnäytetyölle

Toimeksianto opinnäytetyölle

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen tulostavoitteena on järjestää radikalisoitumisen ehkäisemiseen ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaan liittyvää koulutusta yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön kanssa. Tätä varten asetamme Marleena Lempiäisen selvittämään rikosseuraamusalan työntekijöiden osaamisen tarvetta sekä koulutuksen järjestämistä keskushallintoyksikön kanssa YAMK:n opinnäytetyössä.

Vantaa 14.12.2020

Hannu Kiehelä
Johtaja
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus

Liite 2: Palautelomake työpajatyöskentelystä

Radiopetuksen kehittämisen työpajat 18.3.2021 ja 31.3.2021

1. Työpajatyöskentely

1 = huonosti 2 = melko huonosti 3 = en osaa sanoa 4 = hyvin 5 = erittäin hyvin *

	1	2	3	4	5
Työpajojen tavoitteet olivat selkeät	☐	☐	☐	☐	☐
Miro-alusta oli toimiva	☐	☐	☐	☐	☐
Etäyhteydet toimi	☐	☐	☐	☐	☐
Vuorovaikutus osallistujien välillä toimi	☐	☐	☐	☐	☐
Yhdessä ideointi oli toimivaa	☐	☐	☐	☐	☐

2. Kerro yleisesti omasta työpajakokemuksestasi *

3. Miten koit työpajat oman työsi näkökulmasta? *

4. Kehittämideoita ja vapaata palautetta

5. Työpajatyöskentely kokonaisuudessaan

	1	2	3	4	5
1 = erittäin huono 5= erittäin hyvä	☐	☐	☐	☐	☐